

JOSEPH
O'CONNOR

**PARÁDNÍ
JÍZDA *****

MLADÁ FRONTA

Joseph
O'Connor

PARÁDNÍ
JÍZDA ***

MLADÁ FRONTA

Philipu Chevronovi
(1957-2013)

Já to vidím tak, že umění má jediný důvod: člověk ocení, že se na té naší planetě něco děje. Picasso, velký spisovatelé, básníci, hudebníci. Jestli posloucháte „She Loves You“ od Beatles a ani to s vámi nehne, asi máte místo srdce záznamník.

Z POSLEDNÍHO INTERVIEW
S FRANEM MULVEYEM

Předmluva

Jmenuju se Robbie Goulding. Býval jsem muzikant. V osmdesátých letech minulého století jsem pět let hrál na kytaru s the Ships. Na těchhle pamětech pracuju už léta.

Nabídku napsat je jsem dostal někdy na počátku jednadvacátého století, takže mají více než deset let zpoždění. Čas je redaktor, který mění podobu věcí, některé vzpomínky napíše kurzívou, jiné vyškrtne a odhalí chronologické souvislosti, kterých si v té době ani nevšimnete. A podobně jako autor i moje kniha se během let měnila - rostla, chvíli se ztenčovala, pak zase tloustla, prošla si mnohými změnami pohledu a nepozorovanými pohyby obecně označovanými jako Osud. V jednom okamžiku z ní čísela zlost, to v případě nevyrovnaných účtů, pak se převtělila v řádky o ztraceném přátelství. Stala se z ní knížka, kterou bych si býval přál dostat, když jsem s rock 'n' rollem začínal. To by to ale byla úplně jiná kniha.

Z důvodů, které vyjdou najevo později, si nepamatuju z tohoto příběhu úplně všechno. Tu a tam se proto spoléhám na vzpomínky svých bývalých kamarádů z kapely, které doslova cituji, především na základě rozhovorů, které poskytli. Je jasné, že v některých okamžicích se jejich vzpomínky od těch mých liší, nicméně život by byl moc jednobarevný, kdybychom všichni zpívali podle stejných not a všímali si téhož. Mé poděkování patří televizní stanici Sky Television's Art Channel, jež mi dovolila citovat Trez Sherlockovou, dále Seánu Sherlockovi, jenž souhlasil s rozhovorem (s mou dcerou) pro tuto knihu, a BBC Television/Lighthouse Music Ltd. za to, že mi dovolila citovat z posledního rozhovoru s Franem Mulveyem. Příběh obsahuje i stručnou pasáž z pohledu mé dcery. Nahrávku pořídila z osobních důvodů, v podstatě coby deník, a posléze ji v zimě roku 2012 publikovala jako blog na různých hudebních webových stránkách. Žijeme v době, v níž je vše veřejné, zvláště (samozřejmě)

soukromí. Když já byl mladý, bylo to naopak. Bowie zpíval lidem, kteří o něm nic nevěděli. Tehdy se tomu říkalo tajemno.

Některé z postav, se kterými se setkáte na následujících stránkách, už nejsou mezi námi. Není mezi námi moje maminka, Alice Blakeová z vesnice Spanish Point v hrabství Clare, která mi ke čtrnáctým narozeninám koupila kytaru. Nejenže mi tím dárkem změnila život, ale ještě pak kvůli němu musela snášet nekonečné hrůzy páchané na „Johnny B Goode“. Není na světě ženy, jež by projevila větší lásku než ta, která přežila dva roky se „Stairway to Heaven“ dvakrát denně, ráno a večer, nebo s „House of the Rising Sun“, „The Sound of Silence“ (to ani omylem, říkával táta) a dalšími perlami mého začátečnického repertoáru. Maminka přežila i zrod punku. Vzpomínám si, jak jsem se jednoho zářijového večera učil u stolu riffy z „Anarchy in the UK“ a ona mi přitom žehlila školní fotbalový dres. Vedle ní patří mezi skutečné anděly trpělivosti i hrdý Brooklynčan Erik Wallace, zakladatel společnosti Urban Wreckage Records, který naší skupině Ships věřil a nenechal ji klesnout ke dnu.

Chtěl bych poděkovat své dceři Molly Gouldingové za pomoc s redakcí a její matce Michelle O’Keeffeové z Athens, stát Tennessee, za víc, než by se kdy dalo vyjádřit milostnou písní. Byl bych rád při této příležitosti napsal o Michelle víc, ale odmítla vzdát se soukromí, kterého si vždy velmi cenila, a já její přání chápu a respektuji. Můj otec Jimmy a bratr Shay, to jsou mí pohádkoví princové. Děkuji jim za nekonečnou podporu.

Všechny chyby či nedostatky – tedy většina – jdou na můj vrub. Smyšleného v této knize není nic.

*Engineer’s Wharf,
Grand Union Canal, Londýn
Zima 2012*

ČÁST PRVNÍ

Ships a hustá tma

1981-1987

1

Chtěl bych vám něco říct o člověku, kterého jsem poprvé potkal v říjnu 1981, když nám oběma bylo sedmnáct. O nesnesitelném, přitom ale okouzlujícím a velice bystrém chlapci a tom nejlepší možném společníkovi pro chvíle zahálky i vzrušené debaty. Jmenoval se Francis Mulvey.

Za ta léta se toho o Franym do světa vytroubilo tolik, že jsem trochu na vážkách, jestli se k těm klepům přidat. Neautorizované životopisy, celovečerní dokument, nespočet profilů, šílených webových stránek, blogů, diskuzních skupin. Dcera mi říkala, že se něco proslýchá o životopisném filmu, ve kterém by měl Frana hrát thajský herec Kitkamol Lata, ale nějak si to nedokážu představit. Zajímala se, kdo bude hrát mě. Řekl jsem jí, ať na to nechodí. Fran by mě ve svém filmu už stejně nechtěl. A právníků má jak psů, to jsem poznal na vlastní kůži.

Moje bývalé hvězdné dvojče žije v současné době dost samotářsky, v médiích ho popisují jako „samotářského autora písní a producenta“, jako kdyby měl „samotáře“ v popisu práce. Možná jste viděli jeho poslední fotografii – je neostrá, pět let stará. Je na ní s dětmi na první inauguraci prezidenta Obamy a vtipkuje s první dámou. Skoro ho nepoznávám. Je upravený, fit, působí jako ze škatulky. Na sobě má smokink, terý určitě stál víc než můj hausbót.

Ale jako kluk a založením byl Fran spíše postavičkou z podsvětí, které bylo nejlíp v obnošené košili, vyhrabané kdesi v charitním krámu v Lutonu, kde nás osud svedl dohromady. Je to městečko třicet mil od Londýna, nacházející se v té oblasti Berdfordshire, jež se věnuje lehkému průmyslu, a může se pochlubit vlastním letištěm,

automobilkami a obchodním centrem, které se neustále přestavuje. Můj bratr žertem říkával, že má taky vlastní časové pásmo, „hodiny, co se zastavily při druhém přistání na Měsíci“. Já ho považuji za svoje rodné město, místo, kde jsem vyrůstal, ale kdybych měl být úplně přesný, byli jsme vlastně přistěhovalci. Narodil jsem se v Dublinu jako prostřední ze tří dětí. V roce 1972, když mi bylo devět, jsme se po neštěstí v rodině přestěhovali do Anglie. Lutonská sídliště, postavená po válce, byla možná trochu jednotvárná, ale byla tam spousta parků a hřišť, kam jsme s bráchou rádi chodili. Rodiče se spřátelili se sousedy na Rutherford Road, které si pamatuju ohleduplné, příjemné lidi. Bomba to město úplně nebylo, ale na druhé straně každá země má svůj Luton: místo, které je nade vše pochybnost něčím zajímavé, mimo jiné i tím, že je třicet kilometrů od jiného místa. Taková města jsou v Německu, severní Francii, východní Evropě a tisíce jich je i ve Státech. V Itálii jsem sice žádná neviděl, ale určitě tam taky jsou. A Belgie, to je jeden *obrovský* Luton. Na tom našem bylo asi nejlepší to, že tady člověku prostě bylo *dobře* – myslím v tom smyslu, v jakém by to například o Malibu nikdy říct nešlo. Zažil jsem si tu dobré i zlé. A taky spoustu bezvýznamných dní, které se vlekly v monotónním rytmu maloměsta. Mládí většinou rozdělují na dobu před a po Franovi. Před ním je to jen řada černobílých vzpomínek. Barvami se Luton rozzářil teprve s jeho příchodem.

Doneslo se mi, že make-up už nepoužívá, dokonce ani růž. Když jsem se s Francisem na vysoké v osmdesátých letech seznámil, chodil na přednášky s takovou vrstvou lesku na rty a tvářenky, že by se za ně nemusela stydět ani Bianca Jaggerová ve Studiu 54. Kromě herců v televizi to byl první chlap, kterého jsem viděl používat stíny, zvláštní temně rudý odstín, který si obstarával v divadelních potřebách. „Používej to na vrahy a děvky,“ vysvětloval naprosto nevzrušeně, jako by byl mezi nimi doma.

Všiml jsem si ho hned během prvního měsíce na polytechnice. Upřímně, těžko jsem si ho mohl nevšimnout. Jednou ráno jsem ho spatřil v patře autobusu linky 25, když si půjčoval zrcátko od zasmu-

šilé průvodčí, asi padesátileté Jamajčanky, jež v očích studentstva z Lutonu platila za ženskou, která nejde pro ránu daleko. Podala mu zrcátko, ale on ji vzápětí požádal ještě o kapesník, na který jí věnoval otisk své rtěnky, načež jí obojí vrátil. Franovi nikdo nedal do zubů jen díky jeho nevinnosti, která působila na lidi jako zranitelnost.

Co byl zač? Odkud se vzal? O jeho původu mezi mými spolužáky kolovaly různé teorie. Hodně se mluvilo o Číně, Laosu a Malajsii. Je to zvláštní, ale nevzpomínám si, že by někdo přišel s Vietnamem, což kdysi dávno skutečně byla jeho domovina. Jistě se vědělo jen to, že ho coby dítě adoptovali do rodiny v jižním Yorkshire, vypadal úžasně a moc toho nenamluvil. Mnozí si jeho vrozenou plachost vykládali jako snahu upoutat pozornost, takže si ho schválně nevšíkali. Na naší škole studovali studenti různých etnik, podobně jako na jakékoli jiné vysoké škole nacházející se poblíž nějakého velkého anglického města, Fran byl přesto v jistých ohledech zvláštní. Budil dojem, že si je své výjimečnosti vědom a tenhle varovný signál vysílal směrem k ostatním. Podle mě mu to muselo být nepříjemné. Páv se může natrásat z úzkosti nebo jen z nudy, ale tak či onak chce, abyste odprejskli. Fran si rozhodně nevěřil. Nějaké pózování mu taky bylo na hony vzdálené. Nejvýstižněji bych to asi vyjádřil slovem „důstojnost“. V Anglii se takový člověk musí mít na pozoru, protože by mohl budit zdání, že se bere vážně.

Nemůžu ale říct, že by ho někdo urážel. Něco takového se stávalo zcela výjimečně. Spíš vyvolával takový ten potutelný smích, oči obrácené v sloup, hlavně u kluků, kteří nebyli otevřeně nepřátelští, ale chtěli vám dát najevo, že Fran není jako vy – to jen pro případ, že byste si toho ještě nestačili všimnout. Fran prostě nebyl jako ostatní.

Bydlel někde v pronájmu, ale nikdo nevěděl kde. Snad kdesi v Leagrave. Nebo ve Farley Hill. Povídalo se, že má přátele na univerzitě v Readingu, což mu samo o sobě dodávalo nádech jisté městské exotiky. My se na té naší větrem ošlehané výspě místní polytechniky cítili hvězdami z Readingu poněkud zastínění. Oni dováděli po ulicích, nasávali víno, muchlali se s holkama a sestřelovali si z hlavy barety – hurá! – zatímco my jen tiše soptili na břehu říčky Lea.

Fran chodil na polytechnice na divadlo, film a angličtinu. Já měl sociologii a angličtinu. Podle táty jsem si sociologii vybral jen proto, abych ho naštvál, což nebylo tak daleko od pravdy. Pak jsem si zapsal ještě Řecko-římské dějiny, protože všichni prváci měli „dělat“ tři předměty, no a já měl za to, že když jsem dvakrát v telce viděl *Bena Hura*, mám už celkem slušné základy. Nic jiného mě stejně nelákalo. V nabídce byla ještě muzikologie, ale to mi v té době neříkalo vůbec nic. Od čtrnáctých narozenin jsem sice brnkal na malou španělku, jakž takž jsem zvládl pár riffů od Beatles, ale studovat záhady hudby se mi v té době zdálo zbytečné, byl jsem prostě ještě trouba. Zbožňoval jsem kapelu Patti Smithové. A tam diplomy nepotřebovali. Nedokázal jsem si představit, jak si Patti u cis moll říká, že má v předznamenání čtyři křížky. K čemu by jí to bylo?

Pozorovat Frana se stalo mým koníčkem. Jsou přece i horší věci. Vidím ho jako dneska: v aule pro tři sta lidí, úplně vzadu, často s cigaretou v ruce. Nějakou dobu tam sedával s holkou, takovou posmutnělou, ale hezkou punkerkou. Odpoledne trávili ve studentském baru „V Pasti“, jak jsme mu říkali. Mlčky si tam prohlíželi knížky o umění a objednávali si „crème de menthe frappé“, což mezi prváky v Lutonu nebylo zrovna obvyklé. Ochotný barman Paddy jim led do drinku opatřoval tak, že do igelitky ze supermarketu nasypal led z mrazáku a pak po ní ve svých cvočkovaných bagančatech skákal. O Vánocích už však po holce nebylo památky - nebo se s ním aspoň neukazovala. Když jsme v lednu znovu přišli do školy, stála už Franovi po boku jiná, milovnice soulu, prý z oboru technického kreslení. Vídal jsem je za soumraku procházet se ruku v ruce po fotbalovém hřišti jako dva dva kosáky ve sněhu, který pokrýval dlouhé týdny celý kampus. A pak se objevil chlapec. Přišly řeči, jak se dalo čekat. Podle toho, co jsem zažil, jsou mladí ve srovnání se starými lidmi často mnohem konzervativnější, snáze je vyvedete z míry a jsou i mnohem méně tolerantní. Pokud byl Fran samotář, nebyla to tak docela jeho volba. Ale nechci soudit, protože sám jsem ho taky nikdy neoslovil, nechal jsem se radši fascinovat zpovzdálí.

Přispíval do studentských novin. Jeho články mi přišly zvláštní, provokativní a velmi, velmi odvážné. Kompilaci Still vydali Joy Division nedlouho po sebevraždě svého zpěváka Iana Curtise. Fran její obal ve své recenzi označil za „umrlčí šed“. Měl jsem pocit, že už to je skoro za čarou, akorát z nepravé strany. Prošel si – naštěstí jen krátkou – fází, kdy své články podepisoval jako „Franne“. Myslím, že mu imponovaly ty alžbětinské asociace. Evidentně zbožňoval melancholické balady Downlanda a Waltera Raleigha, protože právě článek na tohle téma se objevil pod jeho jménem. Byl to zvláštní, chytrý kluk, který si v dětství prošel peklem. Nevím, jak to mohl přežít. Mnoho let po našem setkání – bylo to v televizním rozhovoru, který, jak se ukázalo, byl nakonec i poslední – zveřejnil některé podrobnosti ze svého života.

Z Franova posledního interview Zábavní pořad Michaela Parkinsona, 1998

Jo, já bych nejradši mluvil o boxu, každé večer... Miluju Herola, páni... To je můj idol... Herol „Bomber“ Graham... Je z mého kraje, vlastně i tvýho... Ze severu, z Sheffieldu.

Odkud jsem? No z Yorkshiru, jak jsem řekl. Předtím... víš... z Vietnamu. Narodil jsem se tam ve vesnici Dâ`u Tié`ng. Je to venkov, provincie Sông Bé... Asi to ani nevy-slovuju správně... Víš, spojil jsem se tam s pár úředníka-ma. A moc mi pomohli. Je těžký tam něco zjistit ze zá-znamů... Vietnam je krásná země, byl jsem tam minu-lej rok, lidi jsou tam hrozně milý, zvědaví a přátelský, ale pořád to tam stojí za starou belu. Táta byl asi voják. Amík, no... Každopádně mě nechtěli. Jsem nalezenec... Víš, ale nelituju se, zvládnul jsem to... Ale tak to bylo... Žádná sláva.

Jo, ještě byla válka. Ale já byl dítě, chápeš? Takže jsem nevnímal, že co se kolem děje, je válka, nic jinýho

jsem neznal, je to jako s počasím. Násilí? To jo. Viděl jsem spoustu ošklivejch věcí. Nechci o tom mluvit... tady na to není vhodná chvíle. Teď si spolu povídáme, jsme v televizi, fajn, já tě moc obdivuju a vždycky jsem tě obdivoval. Ale mám svý hranice... A proto jsem asi zvláštní.

Vím jenom tohle: nějakej farmář nás vzal do kláštera ve městě Tâỵ Ninh... a tam jsem prej byl do čtyř let... tohle jsem zjistil. No, rád bych věděl víc... je to přirozený, že jo, člověk chce vědět, odkud je... Mám teď jednu ženskou, která mi s tím vyhledáváním pomáhá, umí vietnamsky. A je až neuvěřitelný, kolik je ve Státech i ve Vietnamu lidí, co se snažej poskládat si střípky svý minulosti dohromady. Jsou nás tisíce, co jsme se jako děcka narodili ve Vietnamu a měli jsme podobnej osud. Jsme v Kanadě, ve Státech, po celý Evropě. Člověk by řek, že je sám. Ale není.

První, co se mi vybaví, je horko, víš, to horko, co je v Indočině. Vlhko. A pak francouzština. Protože ty jeptišky, co se o nás staraly, byly Francouzky. Je to legrační, ale vzpomínám si, že dvě z nich se jmenovaly stejně. Sestra Anna. Často za námi jezdil taky kněz, otec Lao, Vietnamec. A byli tam vojáci. Vysoký Amíci, co mluvili anglicky. A obrovskej kaučukovník - byl vidět z okna. A dvůr, kde byl zvon a zvířata a lidi, co něco prodávali. Myslím hospodářský zvířata, kohouti a takový ty malý, černý boubelatý prasátka. S těma jsme si hráli. Já a ostatní děcka. Často mě napadá - co se těma děčkama stalo? Asi by mi to zlomilo srdce, kdybych je viděl. Jo, zlomilo.

Jednou přišla nějaká Evropanka a rozdávala hrnky mlíka. Žena nějakýho diplomata. Bylo jasný, že se nás bojí dotknout. Nic proti ní, dělala, co mohla, ale já na to nikdy nezapomenu. Štítily se nás. A to je Západ, přesně tohle. Něco mezi přívětivostí a povýšeností. A strach.

Protože lítost je jen převlečený strach. Co se mě týče, celej ten humbuk kolem pomoci... Chce to změnu. Jít do hloubky. Že jim dáme hrnek mlíka? Jen se obelháváme, člověče. Dávat drobký od večere nestačí.

Nevím, co přesně se stalo, ale odvezli nás na jih do Saigonu. Do jednoho šíleně velkýho sirotčince, deset kilometrů od města, kde bylo patnáct set děcek. Šílený. Jak noční můra. Děcka, co byly zohavený, slepý nebo různě deformovaný. Zůstal jsem tam pár měsíců a pak nás jednou v noci odvezli, mě a pár desítek dalších. Posadili nás do autobusu, dali nám balíčky od Červeného kříže, lahev džusu a pytlík bonbonů. Teď si představte dítě, naprosto v šoku, proboha, co se děje? A najednou jste na letišti. Řekli nám, ať vlezeme do letadla. Že nás nějaký adopční spolek, nějaká katolická charita, vezme do Anglie. Nikdo se neptal, jestli tam chceme. Jde se. Rozhodli za nás.

To letadlo, bože můj. Jen si to představte. Mám z letadel hroznej strach. Víte, pro mě je letadlo mašina, která pouští dolů bomby. Nechci být v žádným letadle... O osmnáct hodin později jsem na anglický půdě. Zima. Mlha. Nikdy v životě mi nebyla zima. A kolem sníh. Co to je? Ani jsme to neuměli pojmenovat... A zeptat se není koho. Takže je člověk úplně mimo strachy.

Odvezli si mě nějaká ženská s chlapem. Říkali, že oteděka jsem Angličan. „Okamžitě přestaneš mluvit tou hatmatilkou!“ Byli hrozně krutý. Nic víc k nim nechci říct. Nebyli to lidi. Nechci je ani zmínit jménem. Nebudu si špinit pusy. Zvířata. Gauneři. Doufám, že už někde hnijou.

V sedmi mě jim vzala sociálka a dala do děcáku. V devíti se mě ujal jeden irský pár od Rotherhamu... Radši nebudu říkat přesně odkud. Prostě soukromá věc... V nějakým plátku psali, že se ke mně chovali zle.

Není to pravda. Byli to slušní lidi. Ale nevycházel jsem spolu. Pohádali jsme se a já od nich v šestnácti odešel. Nic proti nim nemám, to ne. Měli nějaký mouchy. Ale kdo ne? Nemám jim za zlý, že mě nemohli zvládnout, něco ve mně se zlomilo. A to už nikdo nespraví. Jen se s tím učíte žít. Ne, nechtěl bych je vidět – otčím stejně před pár lety zemřel, ale žádný výčitky svědomí jim rozhodně nepřeju. Dělali, co mohli. A to už něco znamená. Navíc po nich mám jméno. Francis Xavier Mulvey. Tak se jmenoval můj irský otčím. Ať odpočívá v pokoji. To je jméno jako pro boxera, co? Francis X. Mulvey. Herol Graham je sice lepší, ale i tak to zní dobře. Vyhrál osmadvacet zápasů, člověče. Já ani *jeden*. Ale pořád doufám, víš? Na to, že jsem pesimista.

Na další střípky z Franova dětství tu už není místo. Když jsem se s ním seznámil, nikdy o svém dětství nemluvil, ačkoli sem tam samozřejmě něco naznačil – pokud byl člověk vnímavý. Když ale potom vše odhalil, byl jsem podobně jako většina čtenářů bulváru naprosto v šoku. Za studentských let se Fran dokázal schovávat za kouřovou stěnou ironie a lhostejnosti, dokonce i před těmi, kteří ho milovali. Člověk to ale nebral osobně. Vlastně jsme ten dým spíš obdivovali, přitahoval nás svou dokonalou auroou. Ano, všimli jsme si, že se odmlčel, jakmile přišlo na rodinu, ale říkali jsme si, že neposlouchá, přeslechl to nebo prostě myslí na něco jiného. Když jsme si povídali, vždycky se hodně ptal, z čehož jasně plyne, že sám o otázky nestál. To jsem však pochopil až mnohem později.

V duchu ho vidím, jak se šourá studenými chodbami Umělecké sekce nebo jak spí v jednom z výklenků téže nehostinné budovy, jen tak, na holých cihlách. Na škole jsme měli skupinu studentů z irského venkova, kteří tu studovali na Zemědělské fakultě, ale překvapilo mě, že jsem s nimi na diskotéce zahlédl i Frana. Nepobyl tam moc dlouho. Už tehdy byl krásný, ještě než úplně dospěl. Byl hubený, k zulí-

bání, jako pubertáci bývají. Když bylo ráno zima, chodil s otrhanou šálkou z organzy ovinutou kolem krku a kloboukem à la Judy Garland na hlavě. V životě jsem neviděl vychrtlejšího člověka. Byl jako lunt.

Není pravda, jak někde psali, že se na škole objevil „v sukních“. To období dívčích šatů přišlo až později. Ale už tehdy mezi námi, kteří jsme konzervativně tíhli k roztrhaným džínům a košilím bez límečku, svou vizáží vynikal. Na dlouhých, štíhlých prstech nosil spousty prstýnků, úlovků z vetešnictví ve městě. Stránky v knížce otáčel, jako by ho někdo pozoroval, což byla většinou pravda. Bylo v něm cosi stařeckého. Oči měl jak ledová jezera. Připomínal ty polo-rozpadlé kaple, co bývají na severu, ošlehané větrem, ale odolávající zubu času. Přivydělával si mytím nádobí v menze. Vždycky se mihl za mřížkami, kam studenti odkládali špinavé talíře, na hlavě měl třpytivou sítku na vlasy, asi jedinou svého druhu na světě. Nikoho by tehdy ani nenapadlo, že profesoři, kteří si ho sotva všimli, budou o jeho díle jednou nabízet semináře.

Jako by ho nějaký bůžek vytáhl z *Třígrošové opery* a s jízlivým úšklebkem umístil na Stantonovu Polytechnickou a zemědělskou Univerzitu. V jednom ze svých článků napsal, že úcta společnosti vůči úspěchu je „brutální, vražedná“ a že „umělec má POVINNOST zklamat“. Něco takového bylo už za hranicí běžných cancoidních žvástů vysokoškoláků, které jsme v té nevinné době papouškovali. On jako by tomu opravdu věřil.

Chlapík, od kterého si v té době kupoval drogy, se vždycky ptal: „Obyčejnou, nebo zpáteční? Mám obojí.“ Fran si za studií potrpěl na jednodenní tripy. Je fakt, že jakkoli jsem to nechápal, u jiných drogy odsuzoval. A když si holky z umělecké sekce V Pasti občas šlukly trávy, stával se z něj úplně puritán. Dokonce i nad pitím, kterému se většina z nás oddávala stejně jako on, se ta jeho napomádaná ústa usklíbala. Na party stával obvykle někde v rohu a z přítmi pozoroval, jak výpary nasáklé pivem a plísni posvěcují následné kroucení těl. Šokovalo mě, když mi řekl, že chodí každou neděli do kostela. Ale mohlo mě to napadnout.

Ten rozhovor, náš první, můžu datovat přesně, protože vím, že

se odehrál odpoledne na Velký pátek 1982, což připadlo na 9. dubna. Ten den se mezi studenty začala jako mor šířit panika, protože to byl skoro jediný den v roce, kdy bylo V Pasti, kterou provozoval zbožný katolík, zavřeno nebo se přinejmenším končilo dřív. Ze stejného důvodu jsme nemohli ani do podniků ve městě. Kde měli otevřeno, zase nechtěli studenty. Neklid se začal projevovat hned zkraje velikonočního týdne, načež s příchodem Černé středy propukla čirá hysterie. Nebude *co pít*. Co budeme *dělat*? KRISTE PANE, NEBUDE CO PÍT. Každoroční inscenace odchodu Páně z pozemské sféry se nevyhnutelně blížila, my ale museli řešit mnohem naléhavější pohromy. Na Zelený čtvrtek byste za basu piv ošukali jakoukoli buznu na koleji.

Lidi z ročníku nanosili zásoby do něčího bytu v jednom z mnoha rozpadajících se domů rozparcelovaných na garsonky pro studenty nebo polobezdomovce, kam jsme se posléze odebrali. Kvíleli tam Zeppeliní a na stěnách se odlupovaly tapety. Okna, za nimiž z peněz daňových poplatníků z nějakého zapadákova ubytovali nadějně mládežníky, skrápěly Kristovy slzy. Pěkná holka, studentka účetnictví, skončila s úpěním na společných záchodech na chodbě, kde blila jak amina, zatímco jí jakési hororové monstrum drželo vlasy a druhou tlapou se jí snažilo propracovat mezi stehna. Pod vlhkými kabáty v šatně se muchlovali studenti. U elektrických kamen se nájemci nebo jeho bratrance sušily zkrabacené trenky. Nějaký řízek se pustil do pěstního souboje, skutálel se ze schodů, ale už za hodinu se s očima žadonícíma o odpuštění vrátil s lahví levného likéru, kterou ukradl v nedalekém non-stopu, v ruce coby propustkou k opětovnému vstupu do domu rozkoše.

Volání po další rundě, opilecké šmajchlování. Plačtivé řeči. Osahávání v zadním pokoji, odražené výpady. „Paranoid“ v podání Black Sabbath, okorálé topinky v toustovači po rozednění. Můj Očistec bude tisíckrát Velký pátek, někdy kolem roku 1982, a bude páchnout po brambůrkách, starém koberci, zmařených nadějích na sex a nepraném polyesterovém povlečení, které jeden student ze zemědělkyně postříkal svou toaletní vodou Brut. Smutný písničky toho dokážou říct moc, jak kdysi prohlásil Elton John, ale Bedsitter Blues, to je nářez.

Právě na tomhle prvním bezútesném večírku jsem s Franem poprvé prohodil pár slov, posílený půllitrem piva s moštem, které mi vlastně vůbec nechutnalo. Měl na sobě skotský kilt a brýle proti sluníčku s jasně červenými skly. Kluk ve skotském kroji byl v Lutonu rarita, ještě tak na Svatého Patrika možná, ale nikdo k němu rozhodně nenosil síťované punčochy a paraple jako Fran. Tričko s límečkem, které měl na sobě, hrálo v barvách římského fotbalového klubu A.S. – jediné sportovní organizace, ke které kdy přiznal nějakou náklonnost. Měl jsem pocit, že nápis, který si na ni vyšíl („Řím jede“) byl buď schválně provokativní, anebo hrubě urážlivý, vzhledem k tomu, že byl Velký pátek.

„Sráči homoušskej,“ poznamenal kluk, který se později stal poradcem labouristů a zrovna procházel kolem. „Vylíž si,“ odsekl Fran a palcem u nohy típl cigaretu o lino. Váhavě jsem vykročil.

„Já jsem Robbie,“ představil jsem se.

Přikývl.

Vyčkával jsem.

Pošoupl si zrcadlovky na nose, jakoby ze zvědavosti. Asi není možné, aby člověk devadesát vteřin ani nemrkl, ale v tu chvíli mi to tak připadalo. Pak sáhl do brašničky u pasu a vytáhl odtud placatící průhledné tekutiny. Otevřel ji, aniž by ze mě spustil zrak, pořádně si loknul, otřel hrdlo o rukáv a bez úsměvu mi ji podal. Usrkl jsem. Chutnalo to jako ředidlo s příchutí ginu, asi novinka na pultech. Kdo ví. Dal jsem si ještě hlt.

První věta, kterou tehdy zamumlal, byla v galštině: „Labhair ach beagán agus abair go- maith é“, přísloví, které znal každý odchovanec irských Křesťanských bratří. „Nehovoř mnoho, ale dobře.“ Bylo od něho chytré, že mě oslovil galsky, jako by mě přesně zaměřil. Dekódování Franovi vždycky šlo, dokonale člověka odhadl po sluchu. Moje odpověď, rovněž v galštině, mi zřejmě otevřela dveře do jeho klubu. Jeho ostražitost o stupínek klesla.

Poté už přešel do angličtiny, nebo spíš do své verze tohoto jazyka. Celá párty byla podle něho „cintárna“, náš hostitel „sráč“, hosté „husťtý kemří“; vydržet s nimi byl „citový nápor na koule“. Vysoká, na které jsme studovali, bylo „hnízdo negramotů“, kde ze „zmrdu“ dělají

„prodejny děvky“ a „povaleče“. Kdyby to tu celý vybombardovali, průměrný IQ bedfordshirského venkovana by výrazně vzrostlo. Většina profesorů by měla skončit vivisekcí, jenže když vevnitř nejsou jako myši, jaký by to mělo smysl? Jeho přízvuk mě zaskočil – čekal jsem monotónní drčení znuděného básníka, ale mluvil s těžkým yorkshirským přízvukem s kapkou irské connaughtštiny. Zněl jako rodák z irského hrabství Mayo, jímž v jistém smyslu i byl, ale to jsem se dozvěděl až později. Jeho projev byl plný zvláštních gramatických a slovních patvarů, ale dalo se jim rozumět. Tamten student, „cyp jak lampa“ měl holku, „ludru“. Člověk by se z nich „stisnul“. Ten grázl, co zrovna močil do dřezu, byl „vyhukaný zkurdupel“, Franův výraz pro kluka, kterému vybírala džíny jeho máma. Většina lidí měla ten problém, že „se moc tumlovali“, z čehož jsem vyrozuměl, že jednali unáhleně. Ze všech sil jsem se snažil působit jako světzanalý a zarputilý samorost. Nevím, nakolik byl můj výkon přesvědčivý.

Těžko jsem skrýval své znepokojení, když urážel naše profesory a celou univerzitní obec. Některým přiřkl opilství a nekalé praktiky, jiným zas roztodivné druhy inkontinence. Profesor X byl „sadistický slizoun“, doktor Y „podobaný hňup“, děkanka filozofické fakulty, ve skutečnosti hrozně milá žena, zase „piňata, co vyhlíží svou příležitost“. Otec Z, katolický kněz, byl „přibiňák na dvou nohách“ a kaplan „skrček na chůdách“. Opravdu však nenáviděl triumvirát postarších profesorů v čele Ústavu srovnávací religionistiky. Samolibý ignorantský tupec, kokot s oslíma ušima a knězohulibrk. Jejich úspěchy na poli zákeřnosti, lenosti a zrady výrazně překračovaly jejich erudici. Spišovatel na stáži byl „želvoidní krysa“, vrátný „vyvoranej troglodyt“. Docent architektury se muchloval s Gropiusem a výtahu s byt jen výchovným poradcem bylo radno se na hony vyhnout. Povinná literatura pro adepty bakalářského diplomu na Filozofické fakultě (obor Anglická literatura) byla „antologií sraček degenerovaných opic“.

Boxuju? Proč ne? „Měl bys.“ V dospívání mu stěny pokoje v Yorkshire zdrobily tři plakáty: Jean Genet, Grace Kellyová a Herol Graham. „Chčeš vyniknout, musíš boxovat,“ mínil Fran. „Když se tam na severu objeví kluk jako já? Buď se dá na box, nebo si nechá nasrat.“

Jako kluk trávil spoustu hodin v tělocvičně v sheffieldské čtvrti Win-cobank. „Neměl jsem na to ruce. Ale trochu poprat jsem se zvládnul, to jo. S Herolem se to nedá srovnávat. Ty vypadáš solidně.“

Já jsem „nevynikal“. Ani jsem nevypadal solidně. Ale je milé, když vám někdo složí takový kompliment při seznámení – i když mu třeba nevěříte.

O muzice se ten večer ani jeden z nás slůvkem nezmínil. Prohodili jsme pár hloupých klišé o raných románech Johna Banvilla, jehož dílu připisoval Fran důležitost, neboť v té době se na seznamu bestsellerů vyskytovalo jen velmi zřídka. Anaïs Ninovou a Brenda-na Behana vzal taky na milost, aspoň mi to tak přišlo, možná byl ale nebyl milostivý, jen opilý. Elias Canetti, laureát Nobelovy ceny za literaturu za rok 1981, „byl ucházející, když se chce člověk nudit“. Jane Austenová? „Nikdy.“ Dickens? „Perverzní.“ George Bernard Shaw? „Zapšklej černoprdelník.“ Z klanu Brontëových by dohnali člověka k sebevraždě všichni až na bráchu Branwella, co si rád přihnul. Dílo Czeslawa Milosze prý určitě znám? Neznal jsem, ale tvrdil opak. Vzhledem k mému stavu bylo dost obtížné vůbec vyslovit jeho jméno. Jen si zkuste říct „Czeslaw Milosz“, až budete příště na hadry.

Za chvíli už se z něho sypal seznam, po kterém jsem vlastně ani netoužil, totiž autoři, kteří se těšili jeho přízni. Rimbaud, Verlaine, Kathy Ackerová (kdo?), Kerouac, Neal Cassady, Jezerní básníci „vochmelka Billy Žvanil Wordsworth“. Elizabeth Bishopová nebyla špatná, nakonec se vypracovala. To Keats s Camusem byli v kurzu skoro pořád. Zato Dylan Thomas, „ten zsranej velšskej sedlák“, byl šíleně přeceňovanej; „nedokázal by napsat čurák ani na dveře vod hajzlu, kdyby si to předtim několikrát nezkusil.“ Jediným významným americkým románem po *Krásných a prokletých* byl jakýsi erotický brak s názvem *Rajcovní paničky na dlažbě*. U nás v Anglii samozřejmě zakázaný. Fran si vždycky zakládal na tom, že vyzdvihoval zakázané autory, protože bylo jasné, že je člověk nečetl.

Pokud mám být upřímný, ten večer mě vlastně docela zklamal, připadal mi naivní, jistým způsobem předvídatelný a hašteřivý, nebyl ani tak geniální, ani temný, jak jsem si ho zpozvdálí před-

stavoval. V písničce *Subterranean Homesick Blues* radí Bob Dylan nikoho slepě nenásledovat. Jenže kdo by stál v osmnácti o něčí rady? A co, nemůžete mě soudit. V mládí je občas každý za hvězdu. A pokud ne, zbožňuje ty, co jsou. Je to složitější než nějaká přitažlivost protikladů, spíš jde o jakési záblesky sebepoznání. Přátelství je jako Vennův diagram, nikoli obývání stejného prostoru, filozof Montaigne to vyjádřil správně: „Jestliže by kdo na mne naléhal, abych řekl, proč jsem ho měl rád, mnoho toho nepovím. Proto, že to byl on; proto, že jsem to byl já.“¹

Pak jsem ho asi dva týdny neviděl. Vzpomínám si, jak jsem byl přesvědčený, že nechal studia a promýšlí, jak celou univerzitu srovnat se zemí nějakou termonukleární bombou, protože se neobjevil ani na konzultacích. Rozhodl jsem se, že se po něm podívám. Ale pak na konci dubna jsem si ho všiml na přednášce – seděl sám, jak bylo jeho zvykem, v zadní řadě auly L. Když se ze stupínku ozvalo ujištění, že literární dílo Gerarda Manleyho Hopkinse se vyplatí si prostudovat a navíc je zábavné, setkal se to vzadu s tlumeným posměchem. Studenti se otáčeli a nesouhlasně se mračili na žvýkajícího drzouna, sedícího jako socha z Velikonočních ostrovů obarvená na svítivě růžovo. Jednoho z nich počastoval gestem s urážlivým sexuálníím podtextem, k čemuž použil prostředníček pravé ruky. Zanedlouho už předstíral spánek, anebo opravdu usnul, s čelem na lavici před sebou. Po přednášce zamířil přímo ke mně. K mému překvapení nesl v ruce velký černý pytel na odpadky, ze kterého vytáhl kytaru.

Odcházejícího profesora ještě stačil celkem nespravedlivě urazit čímsi jako „Harry – mluvící hemeroid“, a pak už se věnoval zmíněnému objektu. Poněkud zdráhavě mi vysvětloval, že se učil nějaké riffy podle Strangles. Byla to basovka. Objevil ji v odpadáku ve městě, kdesi na Gordon Street. „Höfnerku“ ze sedmdesátých let nějaký diletant přestříkal vojenskou zelenou, bílou a zlatou, takže pod vrstvou trikolóry tu a tam prosvítal původní černý nátěr. Chyběly jí původní snímače a dohmat byl tak příšerný, že při vysokém B vás rozbole-

¹ volná parafráze citátu z eseje *O přátelství*. In Michel de Montaigne: *Eseje*, nakl. ĚRM, Praha, 1995, přel. Václav Černý, str. 55

ly všechny klouby i zápěstí. Chuděra, někdo s ní snad musel mlátit o dveře. Někde na ni ukradl pár strun, ale neměl kombo. Nevěděl bych, kde nějaké sehnat a levně?

Popravdě, tak strašně mi zalichotilo, že se s tím obrátil právě na mě, až jsem zrudl ke kořínkům vlasů. Už nikdy v životě, aspoň co si pamatuju, jsem se takhle nečervenal. Ještě snad párkrát ve snu.

Můj brácha Shay tehdy čirou náhodou zrovna skončil u jedné kapely, ale to je dlouhý příběh, kterým bych mohl někoho uvést do rozpaků, kdybych to tu rozebíral. Zkrátka mu v jeho pokoji alias Prachové pánvi zabíral místo jeden nevyužitý Marshall JCM 800. Byl velký jako pračka a Shay do něj nacpal všechny své naděje stejně jako každický cent, který uškodil z brigády na lutonském letišti, kde uklízel záchody, aby si ho mohl koupit. Vystudoval angličtinu a politologii, ale po tom zaměstnavatelé v Bedfordshiru zrovna neprahli. Na obzoru byla nějaká známost, takže se mu z města nechtělo. Navíc, i když si to nechtěl přiznat, byl tak trochu pecivál. Nikdy sice nebyl dobrý basák, ale rozhodl se, že bude hrát nahlas a zaslouží si obdiv, protože nebude jen brnkat s davem.

Neměl jsem, co za něj Shayovi nabídnout, ale chtěl jsem na Frana udělat dojem. Zkusil jsem to s půjčkou, ale brácha zatvrzele odmítal. To kombo mu jen v tichosti připomínalo jeho kolosální neúspěch, přesto se ho nechtěl vzdát. Tuhle nepochopitelnou tvrdohlavost jsem vyzoroval i u mnoha dalších lidí irského původu. Rádi si necháváme důkazy toho, co nám v životě nevyšlo: svatební fotky, zázračné medaile, cestovní pasy.

Nenechal jsem se odradit a zeptal se ho, jestli bychom si ho mohli koupit na dluh, který bychom včetně úroků spláceli po týdnů. V podstatě to znamenalo půjčit si od vlastního bráchy, abych měl na to, co jsem si od něho chtěl koupit, a přitom jsem to nepotřeboval: není to zrovna chytrý ani rozumný model pro budoucnost, říkáte si, ale ve skutečnosti, o mnoho let později, v době krize jednotné měny, fungovala celá Evropa právě na tomhle obchodním principu. Já uvažoval tak, že pokud bych v pátek V Pasti oželel pár piv, mohla by to být užitečná oběť. Když se mě Shay zeptal, co mu hodlám nabídnout

zástavou, zarazilo mě to, dostal mě. Nevěděl jsem přesně, co to zástava je, ale tušil, že asi nebudu schopný si ji opatřit.

Podotkl, že půjčku, jakou mám na mysli, bych splácel sedmdesát dva let, a v tu dobu už hodlá být dávno mrtvý. Stal se z toho pro nás zvláštní souboj, otázka cti – a dokonce i ideologická potyčka. Shay v té době vyznával trockismus: podrážděně, neúnavně, bez jakýchkoli ústupků lidské povaze, tak, jak to vyžaduje každá správná víra. Majetek byl podle něj krádež; stát pracujících ho zruší. Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb, to bylo jeho krédo. Ale když jsem to heslo použil proti němu a vyžádal si kombo, mluvil ještě více thatcherovsky než *Daily Mail*, rozohněně odmítal a bránil svůj majetek. „Doprdele, to kombo je *moje*, ty zasranej retarde línej,“ řval, až mu žíly na čele naběhly a připomínaly fialově lesklé červy. Horší však bylo, když člověka odpálkoval beze slov, aniž by vzhlédl od *Leninových sebraných projevů*, nezbylo než se stáhnout zpět do nory vlastní zuřivosti.

Naše hádky pokračovaly dalších mučivých čtrnáct dní, k potěšení mého táty, rodáka z Dublinu, a hlubokému zármutku mé mámy. Byla jedinou dcerou farmáře z nejpůvabnější části hrabství Clare a rodinné rozepře ji vyváděly z míry. Její vlastní rodina byla z nejmírumilovnějších a nejsemknutějších, jaké jsem kdy poznal, vyzářovala z nich jakási přirozená, moudrá zdvořilost, jakou občas najdete u venkovanů. Shayovi i mně to bylo putna. Špičkovali jsme se dál. Způsob, kterým mě budil, byl ale krutý. Před rozedněním se připlížil ke mně do pokoje, nasadil mi sluchátka zapojená do komba a pak na PLNÝ PECKY spustil brutální tříakordový riff ze „Smoke on the Water“ od Deep Purple, načež zmizel, než jsem se z toho stačil vzpamatovat a uškrtit ho. Jednou, mnohem později, jsem měl tu čest setkat se s Jonem Lordem, klávesákem z Deep Purple, který neměl sobě rovného – takový Paderewski hammondek. Bylo mi ctí stisknout ruku, která kdysi v „Lazy“ odehrála to hypnotické bluesové sólo, jenže tehdy coby teenager jsem zastával stejný názor jako moji vrstevníci: Deep Purple jsou těžkopádní dinosauři zabředlající do bahnitě pompéznosti a zaslouženě se propadající až na samé

dno. Tam, kde by psychedelická kapela spustila virvál, se oni nořili do podsvětí dvacetiminutového sóla pro bicí. Shay tvrdil, že se pleť a že nakonec všechny tyhle módní kapely přežijí. S nikým kolem punku nebo nové vlny nechtěl mít nic společného. Urazilo by to ponuré velmože rocku. Elvis Costello, kterého jsem obdivoval já, podle něj „vypadal jako účetní, co dostal čtyři roky za podvody“. Siouxsie Sioux byla jednoznačně „ujetá“. Adam and the Ants? „Bože, takový urváncí“. Půjčit mi kombo by bylo jako dát dítěti bouchačku. Důsledky by mohly být strašné, dokonce smrtelné.

Když jsem dovrávoval z Pasti domů, byl už Shay v plné polní, takticky totiž vždycky dorazil dřív, aby mi mohl to svoje NE vpálit rovnou mezi oči, ještě než jsem se na cokoli stačil zeptat. Říkal, že jsem somrák. Já, že on je komouš. Ze stěny nad postelí se zubili Che Guevara a Fidel, pod nimi stála na polici vzorně vyrovnaná sbírka dětských modelů válečných letadel a lodí, ale to jeho žoldácký srdíčko patří stejně Člověku, dobíral jsem si ho. „Vyliž si,“ odbyl mě. Na nejvyšší míru mě vytočil jednou o půlnoci, kdy jsem zlostí nad svojí bezmocí skoro brečel. Rozzuřený doběhla jsem na něj zařval: „Co by tomu řekl Nelson Mandela?“ Následný výbuch smíchu mi trhá uši ještě teď.

Několik let před těmito událostmi přišla náhle o život moje sestra Molly. Při dopravní nehodě v Dublinu, ve čtvrti Glasnevin, kde jsme v té pravěké době bydleli. Řidič byl opilý. Molly přecházela silnici. Dárky, které měla dostat k sedmým narozeninám, byly schované v mamčině šatní skříni a zůstaly tam ještě mnoho měsíců po pohřbu, protože je nikdo nedokázal vzít a vyhodit. Asi dokážete představit tu hrůzu. Nedá se to popsat. Když člověk vidí, jak žena naposledy svírá v náručí sedmiletou holčičku a její muž pláče na kolenou u jejího hrobu, uvědomí si, že ho v životě může potkat nezasloužená krutost, kterou není možné nijak překonat, jen přežít. Táta pracoval jako ošetřovatel v nádherné dublinské zoo z devatenáctého století a tu práci zbožňoval, jenže po tomhle už se tam nevrátil. Nějaký čas vůbec nedokázal vyjít z domu – nenáviděl ulici i město. Pak přišla pracovní nabídka z Anglie. Matka váhala. Ale otec měl pocit, že je to pro něho

jediná možnost. Předák z odborů, které působily v Anglii i v Irsku, zatlačil na pilu, a jeli jsme. Táta měl v Anglii bratry a máma tři ze svých sester. Kromě dvou se tam narodilo všech mých jednatřicet bratranců a sestřenic. To z lásky k němu máma, otupená bolestí a se zlomeným, puklým srdcem, souhlasila se stěhováním, ale bála se. Pro rodiče, bráchu ani pro mě Molly nikdy nezmizela – jak by taky mohla? – ulpívala na životě naší rodiny jako podzimní rosa na jablkách. Zřídka jsme byli schopni jen vyslovit její jméno. Ale její nepřítomnost doprovázela každé společné jídlo, každou malou i velkou událost, každé ticho nedělního rána či Štědrého večera. Stékala nám v kapkách po oknech a voněla z květů hvozdíků a tužebníků, které táta pěstoval na naší nové zahrádce. Rodiče si prožili tu největší bolest na světě. Molly nám všem musela hledět z očí.

Co teď řeknu, je směšné, ale je to prostě tak. Něco na tom našem sporu o kombo nebylo k smíchu. Benjamínci v rodině jsou většinou středem zájmu. Molly byla přesně takovéhle zbožňované a rošťácké děcko, u něhož sourozenci, zvláště bráchové, soutěží o přízeň. Kdykoli jsme se s Shayem hádali – což bylo na denním pořádku – měl jsem pocit, že se hádáme taky o to, kdo si získá na svou stranu sestru, kdo bude vítěz a kdo poražený. Možná, že to byl způsob, jak na ni nezapomenout a zároveň, jak se s ní naučit rozloučit. K tomu jsem došel zhruba v tu dobu, co jsem potkal Frana. Je to jen jeden příklad za všechny, kdy jsem díky němu odhalil ve svém životě něco, co už tam dlouho předtím bylo.

Nakonec jsem tu zpropadenou věc ukradl. Jednoho deštivého nedělního odpoledne, když Shay řečnil kdesi na schůzi Socialistické strany práce při Cambridgeské univerzitě (ano, já vím). Zatímco oni se dojíмали postavením dělnické třídy v Salvadoru nebo nad jednohubkami hlasovali o usnesení požadujícím, aby prezident Reagan... jako naprosto... rezignoval, šinul se z domu s pořádným nákladem zrezivělý vozík ze supermarketu, který jsem vyhrabal v tátově kůlně. Coby fanoušek Agathy Christie jsem v kuchyni rozbil okno, aby to vypadalo na vloupání, jenže Shay nebyl hlupák. Trockisti holt dokážou být skeptičtí dokonce i tváří v tvář jasným důkazům. Proto

taky Labouristi v Británii v osmdesátých letech dopadli, jak dopadli. Shay se mnou pak skoro dva měsíce nemluvil a posléze dokonale svou pomstu tím, že mi zapalovačem propálil elpíčka od Buzzcocks. Později se nám tu bitvu podařilo využít k uzavření jakéhosi komického příměří a došlo i na slzy. V roce 1991 se odstěhoval na Nový Zéland a domů už moc nejezdí. Pracuje pro Národní radu odborových svazů, psal projevy ministerské předsedkyni Helen Clarkové a doufá, že v příštím roce sám uspěje ve volbách. Kdykoli ale slyším „Smoke on the Water“, vidím před sebou bráchu – toho nejmilejšího a nejlegračnějšího člověka, se kterým jsem měl to štěstí se v životě potkat, a navíc velmi chytrého. Před dvěma lety mi poslal vánoční přání, do kterého do bubliny u jesliček připsal: „Deep Purple jedou, ty zlodějskej pravicovej sráči.“ Dceru jsem po sestře a bratrovi pojmenoval „Molly Shay“ – a má ten hrdý, iberský vzhled jako on a mnoho dalších, kterým koluje v žilách západoirská krev.

Promiňte, trochu předbívám.

Nebylo by fér dávat Franovi za vinu, že jsem ho považoval za vynikajícího hudebníka. Přesně za takového jsem ho totiž měl. Wilde kdesi napsal: „Dal jsem se na hudbu,“ a já měl za to, že Fran dělá něco podobného, anebo se o to aspoň snaží. Jenže když jsem mu ukázal ukradené kombo, vypadal podrážděně, měl strach, jako by to pro něho byla výzva. Hledal tak dlouho, až vlastně ani nechtěl najít – motiv, který se v chování podobného typu lidí dost často opakuje. Odhadnout Franovy reakce bylo asi stejně těžké jako vytesat sochu ze vzduchu. Dělat, co se od něho čeká, nepatřilo k jeho výbavě. Místo toho mi řekl, že se cítí „úzkotrpně“, což byl jeho novotvar vzniklý spojením slov „úzkostlivý“ a „trpící“. Došel k názoru, že baskytara není nic pro něj. A tím to pro něj haslo.

Zbavil se basovky, pořídil si levnou kopii akustické takeharu a já jednou v noci v záchvatu viny a strachu utopil kombo v umělém jezírku. Byl jsem přesvědčený, že kdybych se ho pokusil prodat, zatkli by mě, skončil bych u soudu a záznam v trestním rejstříku by mi způsobil tu hrůzu, že by mě nikdy nepustili do Spojených států. Tak mi to vyložil Fran, který mi pomáhal se komba zbavit. Vystěhování

do Států bylo v té době mým jediným cílem – nebo jediným, který jsem byl ochoten veřejně projevít. A tak jsme my, lumpové s nechvalnou minulostí, museli stopit důkazy. Školu před pár lety zbourali, ale jezírko zůstalo a teď se nachází uprostřed zalesněné obchodní zóny. Zajímalo by mě, jestli to jezero někdy vypustili. Možná to kombo v bahně jednou objeví archeologové ze sedmadvacátého století a budou žasnout, jaké to měli kdysi lidi divné zvyky.

Kombo bylo pryč a Fran mi začal ukazovat úryvky svých písniček, tirády nesouvislých povrchních a libozvučných otřepaných frází, které zněly přinejlepším, mám-li být úplně upřímný, jako dobře míněná reklamní sdělení. „Hope is a Breath Away“. „Love is a Home“. Neškodné plky, jasně, ale na rebelantskou kapelu trochu moc konformní. Přinejlepším si je mohl člověk představit za doprovodu syntetizéru v podání zasněného Ricka Wakemana nebo někoho z těch lidí kolem Moogyho. Pokud byste chtěli prodávat zubní pastu, životní pojištění nebo léky na snížení cholesterolu, pak by Franovy prozářené vize zamilovaných párů běžících v dešti ruku v ruce polem vlčích máků jistě vyhnaly tržby do závratné výše. Jinak mi ale přišly prázdné, zoufale neoriginální, prostě jako (což taky byly) výplody teenagera s vlastnoručně propíchnutou bradavkou, který tvrdil, že je závislý na sexu ve třech. Koho tím chtěl asi tak ohromit. Možná sám sebe.

V té době jsem to viděl tak, že na světě existuje celé moře písniček. My jsme ho brázdili ve špinavé bárce v podstatě bezcílně, cestou jsme se bavili a občas něco chytli. Každopádně od pouličního umělce nikdo velkou originalitu nečeká. Je to jako poslouchat muziku, kterou vám hrají sousedovic děti: je to hezké, dokonce obdivuhodné, tleskáte do rytmu, když vás vyzvou, ale stejně byste si radši pustili Stevieho Wondera. Čím dříve Fran tuhle „fází“, říkal jsem si, opustí, tím líp. Samozřejmě nahlas jsem neřekl nic. Byl to kamarád, tak jsem poslouchal. Z pera se mu linuly další tupé nicotnosti. Ale pak se jednoho dne cosi nepatrného, leč důležitého změnilo. Jeden Franův text mě rozesmál.

Nebyl to žádný Cole Porter. I tak to ale mělo něco do sebe. Mělo to šťávu, osobitost, bylo to originální. Byl v tom on, jak se s vámi baví

na autobusové zastávce s pro něho typickou nonšalantní ironií, kterou jsem měl rád, a byl v tom i jistý postoj. Byl to zkrátka rytmizovaný Fran, nic víc. John Lennon řekl, že tajemství psaní písniček vlastně vůbec žádným tajemstvím není: řekni, co si myslíš, a přidej k tomu rytmus. Četl mi slova a já se pochechtával.

*Vytočil jsem číslo
do vlastního nitra.
Telefon řval a záznamník cvak.
Bál jsem se, bloumal.
Máma hned přijde.
Bylo mi slastně, bylo mi – tak
vytočil jsem číslo
do vlastního nitra.
A ozval ses ty, posle zlých zpráv.*

„O kom to je, Frane?“

Divně se na mě podíval.

„Jsou chvíle, Roberte Gouldingu, kdy má tvoje povrchnost skrytou hloubku. Pojď – tys ten, který mi koupí hranolky.“

2

Budova filozofické fakulty na polytechnice, z které už jsou dávno jen sutiny, byla pěstí na oko modernismu šedesátých let. Jakýsi architekt, jenž pobýval v Perugii nebo na nějaké přestavěné venkovské faře, došel k názoru, že mladí potřebují k rozkvětu své kreativity neostalinistický panelák. Tu a tam stály abstraktní sochařské výtvořky, děsivě odpudivé a brutální, na které si studenti věšeli bundy či klobouky. Výtahy nefungovaly. Záchody splachovaly zřídka. Bezpochyby dostala mnoho ocenění. Fran kampusu přezdíval „bukureštské letiště“, což o tamní scénérii vypovídá hodně.

V devátém patře fildy sídlila Katedra etiky, srovnávací religionistiky a teologie – místo, kam ze zjevných důvodů mnoho lidí nechodilo. Chuchvalce prachu na podestě jen tu a tam zvířily kroky Boha zpytujících studentů, už tehdy ohroženého druhu, nebo mileneckých párů z nižších ročníků, kteří pro svá dostaveníčka nenašli jiné místo než tyhle chodby ověšené plakáty papežů, Michelangelova „Davida“ a siluety Johnatana Livingstona Racka v rozletu.

Zbožný čtenář jistě zná zastavení křížové cesty, tedy sochařské či obrazové ztvárnění čtrnácti nejdůležitějších okamžiků posledních hodin pozemského života našeho Vykupitele. S lítostí musím říct, že studentstvo si terminologii těchto zastavení přizpůsobilo pro svatokrádežné potřeby svého erotického slangu. „Bé devítka“, tedy první zastavení, znamenala, že se má dvojice držet za ruku a dávat si francouzáky. Páté zastavení už obsahovalo manuální dráždění přes prádlo (nejlépe cizí). Šestka bylo rozepínání zipu nebo stahování kalhotek. O sedmičce bych se tu raději nezmiňoval. Pokud jste měli na kontě osmičku, podařilo se vám vašeho partnera dle starobylého

biblického rčení přesvědčit, že je lepší dávat, než brát. Kdo měl to štěstí dostat se za devítku, musel nebesům projevit vskutku hlubokou vděčnost. Ne že bych se sám takhle daleko dostal. Moje pouť končila přinejlepším na čtyřce. Jediný člověk, kterého jsem kdy dostal do postele, jsem byl já sám. Říkal jsem si, že s mým druhým já budeme radši jen kamarádi. Jen jsme měli problém se rozejít.

Z prosklených stěn na patře, které nikdo nemyl od té doby, co je sem dali, se nabízel dech beroucí výhled na automobilku. Zvenčí byla okna poseta hvězdičkami ptačího trusu, zevnitř obscénními graffiti: rouhání, nadávky, pomlouvání nevinných; sprosté kresby, zaznamenávání událostí na památku. Za městem bylo vidět spleť tunelů s letištěm a průmyslovou zástavbu, kde většina mých kamarádů ze školy pracovala nebo tlačila kočárky. Nebyl to pohled, při kterém by člověk plesal. Ale pokud jste byli ochotni tolerovat vzdychání, propletence těl ve dveřích, nejrůznější zvuky slintání a ekumenickou činnost úst, prostě zvonivý soundtrack dospívající erotiky, pak pro vás mohla být bé devítka oázou.

Začali jsme tam s Franem chodit o přestávkách mezi přednáškami, vyzbrojeni kytarami, já s ošuntělým vydáním kytarové příručky Berta Weedona, Fran s notýskem zaplněným písňovými texty. V té době už jsem zvládal vybrnkat většinu stupnic, možná až na B moll. G, C a D jsou pro začínajícího kytaristu nejlepší – akordové progresy jsou lehké a příbuzné mollové se taky dají zahrát. Dominanty i subdominanty zvládne kdokoli s průměrnými motorickými schopnostmi, a když už máte prsty jistější, sofistikovanější hru můžete okořenit bluesovým sólem nebo si střihnout jazzovou sextu. B moll je noční mūra, protože od člověka vyžaduje Dis nebo kapodastr, který jsem věčně zapomínal nebo záhadně ztrácel, často proto, že mi ho ukradl Shay. Fran zpíval přirozeně v B moll.

Jeho baryton byl rozpačitý, jako by se za něj omlouval. Rozhodně se nedal považovat za působivý. To všechno přišlo později. Ale spojoval v sobě jistou syrovost a zdrženlivost, kterou jsem u nikoho jiného neslyšel, možná snad v raných nahrávkách Arethy Franklinové pro Atlantic, kteroužto sbírku skvostů jednou táta ke svému zklamání

dostal výměnou za své milované staré známky. Pánbůžkáři přicházeli a odcházeli, ale čím dál víc i zůstávali, zatímco Fran přecházel po strohé chodbě s výhledem na parkoviště Katedry přírodních věd a hrozil pěstí směrem k jezírku a nedávno postavené studentské tělocvičně („azbestové věži“), jako by nenáviděl oboje. Při zpěvu se třásl. Do prázdných dlaní svíral vzduch. Prsty si projížděl vlasy jako prodejná holka. Netušil jsem, že ho jednoho dne uvidím, jak na pódiu v Hollywood Bowl klečí na kolenou jako James Brown, úpí ve světle reflektorů, zatímco já budu prsty bláznivě brázdit hmatník, který mi přijde nekonečně dlouhý, a lidi v publiku budou unisono skandovat jeho jméno. Chtějí po něm, aby točil šňůrou od mikrofonu jako lasem, chtějí, aby řval, aby praštil tamburinou o zem. To všechno přijde. Ale později. Bylo mu osmnáct a pár měsíců, když poprvé zpíval v mojí přítomnosti. Člověk by si myslel, že se mu ta chvíle vryje do paměti, ale nestalo se. Vzpomínám si jen, že jsem si přál, aby zpíval jako hvězda. Což kurňa taky udělal. Jo, Fran na to plíce měl. Jen mu chvíli trvalo na to přijít.

Z FRANOVA POSLEDNÍHO INTERVIEW

Na kytaru hraju líp než spousta jiných, ale jako zpěvák se nehodnotím bůhvíjak vysoko. Umím zpívat. Toť vše. Nic světovýho. Zpívání není o zpívání, je to o tom, co tím chcete říct. Nebo co za tím vidíte. Zpívání je vlastně úhel pohledu. Když umíte mluvit, umíte i zpívat... Elvis nebyl tak dobrý zpěvák jako Sinatra. Jde o kontext. Lidi říkají, že ani Dylan neuměl zpívat. Podle mě je to blbost. Má perfektní dikci. Frázování. Dýchání. Dylan vede k Patti Smithové a ta zase k Johnu Lydonovi. A tak dál. Po technický stránce jsem jako zpěvák dost průměrný a limitovaný. Byl bych rád byl druhý Roy Orbison. Jenže se nepodařilo. Takže člověk dělá, co umí. A já nic jiného nedělal. Jen to, co jsem uměl, víte? A pak ještě... To, jak

všichni říkají, že se snažím navázat kontakt s publikem. Komplimenty jsou hezká věc, ale tohle já nikdy nedělal. Lidi ve vás vidí čaroděje. Ale je to jen dech, nic víc. Šlo o to, že jsem zavřel oči a v myšlenkách byl někde jinde. Toť vše. Billie Holiday, to je zpěvák. Etta Jamesová. Johnny Cash. Townes Van Zandt. Tim Hardin. Ta folková zpěvačka, Odetta, ta je podle mě geniální. Jenže zpěv prostě jen patří k věci, a není ani nejdůležitější. Lou Reed vůbec zpívat neumí. Ale jestli umí zpívat? A jak! Dokonalost je příliš jednoduchá. Já mám radši nedostatky.

Zpívání může leccos změnit. Posouvá hranice. Jistě mi potvrdíte, že si ve sprše pobrukuje jako Ole Blue Eyes, jódlujete s rádiem na semaforech nebo vystríhnete Jaggera za doprovodu hučící myčky, když není nikdo doma. Ale mnoho z nás by si radši nechalo vypíchnout oči, než zanotovat před hloučkem milých lidí plných očekávání. Nejtěžší je zpívat před jediným člověkem. To zariskují možná milenci nebo rodiče a děti, ale kdyby na vás kolega v kanceláři spustil „tak mi ksakru něco zazpívej“, se zamrzlým úsměvem byste ustupovali ke dveřím. Zpívání je jediná hudba, kterou produkujeme pouze tělem, a možná proto je zapotřebí zbavit se veškerého ostychu, než před dospělým něco zazpíváte. A je zvláštní, že jakmile zazpíváte, obě strany jako by se navzájem znovu ohodnotily, zvlášť pokud dozpíváte až do konce. Tři minuty je hodně dlouho, když má člověk někoho poslouchat. Dokonce ani manželé se bez přestávky neposlouchají tři minuty. Kdyby to dělali, měli bychom mnohem víc rozvodů. Děláte totiž něco intimního. A ten, kdo vás poslouchá, nutně taky. Ukážete mu, kdo jste – nebo možná, kým chcete být. Tolik ke mně a Francisovi.

Dcera se mě jednou ptala, jestli je možné poznat, když to s ní kluk nemyslí upřímně. Odpověděl jsem: ať ti zazpívá. Když odmítne, je to ztráta času. Když to udělá, mohlo by z toho něco být. Možná je to dost

zjednodušené, ale není to úplně nejhorší pomůcka. Když člověk nechce zpívat, něco tají.

Já skoro nikdy nezpíval. Ani Fran. Ale to, že jsem nebyl zrovna nejlepší, moje šance nijak neumenšovalo. Vzpomínám si, jak byl laskavý, to bylo u něj něco zvláštního, nového. „Zpívej, Robe. Nic to není. Budeš se cítit o sedm let mladší. Zpívej, jako by tu nikdo nebyl.“ Zaskřehotal jsem, ale postupně se to lepšilo. Z plic mi sice vycházelo divné kňourání, ale bylo moje. Bránilo se sice ještě vzduchu, se kterým se střetávalo, nicméně bylo to *moje* kňourání, moje vlastní. A byla tu ještě jedna věc – co ten zpěv dělal s mým kamarádem. Těžko se to dá k něčemu přirovnat. Řekněme, že mu to strhlo všechny masky. Už nebyl tak nemožný.

Důvěra. Spoleh. Nazývejte to, jak chcete. Opakem ne není ano, ale možná. Písničky končily, začínaly, upadaly v zapomnění, pak se znovu předělávaly a najednou mi v té nové atmosféře začal Fran odhalovat podrobnosti z dětství. První roky v Anglii, které strávil u adoptivních rodičů, byl čirý děs. Když jim ho vzali a umístili ho do domova, „byl tichý a četl si knížky“. Doufal, že tam bude „moc zůstat navždycky“. O manželském páru z Rotherhamu, který ho adoptoval v devíti letech, se rozpovídal víc. „Západoirčani“ pocházející z pevninské šíje mezi jezery Lough Corrib a Mask, tam, kde natáčeli film *Tichý muž*. Ukazovali mu fotky a pohledy a naučili ho pár irských písniček. Snažili se být milí. Mátlo ho to. Byl zvyklý na hrůzy a tiché domácnosti se děsil. Než mu došlo, že ho nebudou bít, když promluví, že si nemusí jídlo krást ani se před spaním schovávat, bariéry mezi nimi se zvětšovaly. Jeho adoptivní rodiče byli věřící a zjistili, že si s dospívajícím klukem jeho ražení neumějí poradit – ty jeho šaty, pocity, spisovatelé, ke kterým tíhl, hudba, kterou zbožňoval, ani „to ohledně sexu“. Jeho otčím, noční hlídač na dole Maltby, byl „dobřej chlap, ale nepadli jsme si do noty“. Hádky byly čím dál ostřejší. V šestnácti od nich Fran odešel. Odjel stopem na jih, spal, kde se dalo, žebral nebo kradl v okolí městečka Boston v Lincolnshiru a doufal, že najde sezónní práci na farmě. Knihovnice v Lutonu ho přistihla při krádeži knihy. Měla slitování, takže nezavolala policii, ale dala mu najíst, pomohla

mu vyplnit žádost o podporu a povzbuzovala ho, aby se přihlásil na polytechniku. Pokoušela se ho přesvědčit, aby se ozval pěstounské rodině v Rotherhamu, ale marně. Předemnou o nich nikdy nemluvil s nějakou hořkostí, ale vždycky v minulém čase. Pocházeli z vesnice Cong v hrabství Mayo, kam ho ve dvanácti vzali na dovolenou. Říkal, že Cong je krásný. Lidi tam „mluví potichu“. K vyděšenému klukovi, který vypadal jinak než oni, ale měl irské jméno, se chovali vlídně. Dovolili mu dojit krávy. Vzali ho na rašeliniště. „Jsi bezva člobrda, pánbů tě miluje.“ Děti z Congu si ho občas zvědavě prohlížely, ale nikdy v tom nebyla nenávisť, to nikdy. Bylo jasné, že těch pár dní pro Frana hodně znamenalo, hýčkal si je coby jednu z mála vzpomínek na obyčejné, klidné chvíle, za které byl vděčný a byl na ně jistým způsobem i hrdý. Později, když po něm zmatení novináři chtěli vysvětlit jeho původ, říkával někdy, že je z „Viet-Congu“.

Zde bych se rád omluvil všem profesorům, které postihl nezáviděníhodný úkol proniknout do mé mozkovny. Spisovateli Seamusovi Priceovi, profesoru angličtiny, a nepřekonatelné Amině Aliové, učitelce sociologie, ženě tak vzdělané a zároveň milé a ohleduplné, až slova selhávají, mám-li popsat, co jsem všechno promrhal. Za to moře promarněných šancí bych zasloužil oprátku, nicméně zařekl jsem se, že v téhle kronice svých zločinů budu upřímný. Eseje zůstávaly nedopsané. Úkoly nevypracované. Knihovna s ústředním topením a rozsáhlými sbírkami se z mé nevábně páchnoucí přítomnosti také netěšila. Kdybych to mohl všechno vrátit, nemůžu slíbit, že by to bylo jinak, protože v hloubi srdce jsem byl nešťastný a táhlo mě to k muzice – copak může člověk dělat, když ho to někam táhne? Brzy jsem si uvědomil, že jediný důvod, proč chodit každý den do školy, je hrát na kytaru, poslouchat přitom Francise Mulveye, a dokud stačí peníze, nechat se vyhazovat.

Shakespeare, Scott Fitzgerald – to bylo docela příjemné rozptýlení, souřadnice, které jsem musel minout, abych došel na určené místo, ale samotný cíl mé cesty už to nebyl. Na papíře nebyla slova nic než slova, ale když je někdo zpíval v písničce, musel to dělat s láskou. Odpočítával jsem každou vteřinu a každou setinu vteřiny do oběda.

To jsme se s Franem přesouvali do výšin místního Parnasu B9, schválně ledabyle, i když jen na oko. Najednou jsme se ocitli v bláznivém víru, kde nás jako konfety zasypávaly útržky písní a jiskřičky naděje. Ať už ty písničky chtěly člověka znejistět nebo naopak, pro nás se staly smyslem života. Většina zamilovaných příběhů vyvěrá z hloubek iracionality. Můj není výjimkou.

Chodník z budovy výtvarných umění do jídelny strážil šik zakrslých třešní. Když kvetly, říkala dr. Aliová, že je čas začít si důkladně opakovat, protože se kvapem blíží zkoušky. Želbohu, u mě padly květy na neúrodnou půdu odsouzenou k zániku. Knížky jsem dal do frcu, abych si mohl koupit motorkářskou bundu, citrónovou štávou jsem si obarvil vlasy, jehlou (kterou předtím táta používal na sešívání děr v našem kopačáku) jsem si propíchl uši a dokonce jsem uvažoval, jestli si nevyholit obočí, protože Fran se vsázel, že to neudělám. V půlce května jsme začali skrečovat přednášky a pak už na ně nechodili vůbec. Ve světě to začínalo vřít: Británie válčila s Argentinou v jižním Atlantiku, Duran Duran útočili na přední místa hitparád. To všechno šlo mimo nás.

Máma s tátou si utrhovali od pusy, jen abych měl něco do začátku, což sami nikdy nezažili. Žádost o státní grant jsem zpackal a stipendium, které se mi naštěstí podařilo získat od městské rady v Lutonu, pokrylo jen polovinu školného. Učebnice byly drahé a já jsem taky musel z něčeho žít. Něco málo jsem si vydělal v Pasti, kde jsem sbíral sklenice a vysypával popelníky, ale to bylo fakt jen kapesné – pár liber za večer, které jsem utratil u stejného baru, kde jsem je dostal. Kéž bych mohl říct, že jsem se snažil víc. Ale minulost člověk nezmění. Začali jsme na to s Franem kašlat. Ne že bychom plivali do studánky, ze které jsme pili, ale vysávali jsme ji až do dna. Často jsme v bé devítce bývali i deset hodin v kuse. Začali jsme ji považovat za náš soukromý Cavern Club a – podobně jako Beatles – i my tam snili o budoucnosti. Mami, je mi to hrozně líto. Víím, co všechno jsi pro mě udělala. Ale když přišla nabídka upsat duši rock and rollu, dlouho jsem se nerozmýšlel. Chňapl jsem po ní.

Potají, a tak trochu provinile, jsem ale obdivoval různé hudební žánry. Tátova elpíčka Bennyho Goodmana pro mne znamenala právě tolik jako Slaughter & the Dogs nebo Clash. Po albu *Horses* Patti Smithové, které ve mně zažehlo první jiskru, bych si jako desku na pustý ostrov vzal soundtrack k muzikálu *Oliver!* od Lionela Barta. Když orchestr Nelsona Riddlea spustil se Sinatrou „Fly Me to the Moon“, točila se mi z toho hlava. Svůdnější písničku jsem zatím neslyšel. *My Fair Lady* jsem měl radši než *Exile on the Main Street*, což tehdy samozřejmě člověk nemohl přiznat. Ale Fran patřil k nejméně předpojatým zpěvákům, které jsem kdy poznal. Zbožňoval „Lonely This Christmas“ od skupiny Mud, ale co se týče Bowieho éry po Ziggy Stardust, už byl vybíravější, na rozdíl ode mě – já ji považoval za poklad hodný naprostého obdivu a kupříkladu před „Ashes to Ashes“ nebo „Fashion“ bych i zbožně pokleknul. U něj to však nebyla póza, bezhlavý eklekticismus – byl v tomhle prostě jako dítě. Když podle něj stála písnička za starou belu, tak ji nezazpíval a bylo mu jedno, jaká hvězda s ní přišla. Zpíval třeba „Stranded in the Jungle“ od New York Dolls nebo třeskutou vypalovačku od Iggy Popa & the Stooges, a pak plynule navázal písničkou „You Sexy Thing“ od Hot Chocolate či Shakin’ Stevensovou „Green Door“ ve stylu „No Feelings“ od Pistols. A nejemotivnější zamilovaná písnička, podle něj? „Love Me Like a Reptile“ od Motörhead. Rozplýval se nad Tony Bennettem, miloval jeho pohodový a přitom nápaditý styl. Přísahal věrnost skupině T-Rex, Ninu Simoneovou pasoval na nejlepší soprán po Callasové a učarovala mu dikce Christyho Moorea. Já neměl z těch syntetizérových kapel rád žádnou. On chválil Depeche Mode. A Meat Loafa, jakkoli se to u punkového fanouška může zdát nepravděpodobné, dokonce naprosto zbožňoval. Album *Bat Out of Hell* považoval za větší úspěch než *Sergeanta Peppera*. Mně přitom přišlo jako parodie Springsteena. Disko bylo dle znalců ve studentských kruzích považované za brak, ale Fran si klidně stríhнул Donnu Summer či „Stayin’ Alive“ a do divokých cover-verzí od Blondie propašoval střípky z The Trammyps, Chic nebo Imagination. Víím, pár imbecilních pisálků kdesi psalo, že Franův exkluzivní falzet pochází od „kontratenorů velkých oper“. Hloupost. Naučil se ho od Barryho Gibba.

Na to, jak byl roztržitý (pravidelně třeba zapomínal, co je za den), měl obdivuhodnou paměť na texty. Uchvátil ho rockabilly; když na kartotéky a přihrádky na poštu vyřvával „Be-Bop-A-Lula“ od Gene Vincenta, drmolil do toho a zatínal pěsti jak naspeedovaný Elvis. Fran trochu kulhal, byla to památka na zranění v dětství, ale často tvrdil, že díky tomu je spřízněn s Genem, který po nehodě na motorce roku 1955 trpěl až do konce života bolestmi. „My mrzáci musíme držet při sobě, Roberto.“ Vždycky když byl v téhle náladě, chtěl se pouštět do tradičních balad – a kupodivu to bylo celkem často. Jestli jste v životě neslyšeli tradiční skotskou „Scots Wha Hae“ v podání vietnamsko-yorkshirsko-irského kluka v kostičkovaných úzkých kalhotách a tričku Dead Kennedys, pak jste o mnoho přišli. Roberta Burnse prohlašoval za „Baudelaira glam rocku“, a každé „r“ vyslovoval hrdelně jako někdo, kdo ve Skotsku sice v životě nebyl, ale občas, když byl zhulenej, to v televizi slyšel.

Vybrakovali jsme tátovi sbírku amerických country desek, naučili jsme se všechny písničky, které v nás zažehly jiskru – obvykle to byly tříakordové vybrnkávané dojáky o kovbojích opouštějících servírky – a pak jsme desky střelili ve frcu jménem Pet Sounds. Byl ve sklepě a trochu to tam páchlo přepáleným olejem. Za vzácného Luthera Perkinse a Merle Haggarda nám tam ale odmítali cokoli dát. A tak jsme je udali v Breretonově zastavárně ve městě. Fran hrozně chtěl, abychom za ty prachy koupili něco heráku, pořádně se sjeli a poslouchali při tom Richarda Hella a the Voidoids, jenže já měl z heroinu hrozný strach, naštěstí, a navíc jsem měl pocit, že mě stejně jenom zkouší. Fran přidal ještě něco ze svého a za tu sumičku jsme si pořídili mikrofon z druhé ruky a malý Vox AC30, roztomilý zesilovač na auto-baterii, který měl dokonce i zabudované echo, což trošičku připomínalo nahrávky Sun Studios. Vyladili jsme „Blue Moon of Kentucky“ a „That’s All Right, Mama“, přičemž Fran každé presleyovské *uh-huh-huh* nahradil satanovským zaječením. Začal jsem si u něho všimát jisté cílevědomosti, kterou jsem nikdy předtím nezaznamenal. „Cílevědomost“ ale možná není to správné slovo: spíše trpělivost. Chci tím říct, že najednou z něho byl pantičkář, který chtěl mít všechno *přesně*,

který byl schopný hrát jednu a tu samou písničku nesčíslněkrát dokola, někdy skutečně tón po tónu, jen aby vypiloval, co podle něj tvořilo její jádro. Zahrát písničku bylo snadné. *Zahrát* ji už ne. Naučil mě tehdy alespoň to málo, co jsem kdy věděl o dynamice a jejích záhadách, naučil mě pracovat se snímačem – hrát tlumeně nebo někdy vůbec, nebo hodit tóninu o kus výš v závěrečném refrénu, abysme „to šoupli domů“. Rytmické dropy, up-strumování, vynechávání basů. Musel jsem kvůli němu poslouchat bluesové a gospelové kazety, které ukradl ve městě: Sona House a Muddy Waterse, Mahalii Jacksonovou, Sister Rosettu Tharpeovou, „Cash on the Barrelhead“ ve verzi od Louvin Brothers, Dylanovy *Slow Train Coming* a *Saved*. Zbožňoval nahrávky Patsy Clineové pro jejich vytříbenost. „Nic nepřijde vniveč. *Poslouchej*. Ty *neposloucháš*. Tady to je virbl a tady pedal steel. A tady si pohraje s kobyolkou. Na tý nahrávce není vůbec nic zbytečného.“

Do dneška si pamatuju, že nám trvalo celý den naučit se stoneovskou „Brown Sugar“.

Jé, jé, jé. WOOO.

Moje rock'n'rollové dvojče. Můj Franny.

Co že na něm bylo nejpozoruhodnější? Všechno mu bylo jedno. Bylo to období v jeho životě, kdy nedokázal lhát. Lži, ty přišly až později.

**Z PÍSEMNÉ ZKOUŠKY PRVNÍHO ROČNÍKU,
KATEDRA ANGLICKÉ LITERATURY,
POLYTECHNICKÁ UNIVERZITA STANTON,
2. ČERVNA 1982**

Zadání: Napište esej v rozsahu 1000 slov, která bude reakcí na báseň Williama Wordsworthe „Na břehu jezera Grasmere“ (1806). Co je na básni cenného? Proč je považována za stěžejní text ve vývoji romantického hnutí? Své odpovědi doložte vhodnými citacemi.

Vypracování v podání studenta Francise Mulveye:

CO JSEM VIDĚL U JEZERA
POBLÍŽ SVÉ VESNICE VE VIETNAMU

MRAKY, dávicí plameny, jako v zrcadle
hladiny jezera
Zlatým západem na křídlech peklostrojů
derou se vzduchem, poslové smrti,
shozené dolů
Nahatým sirotám, opuštěným.
Jen spi dál, Wordsworthi, ty svatý deštných
dálav,
A já se schovám v rákosí, roztřesen, ukrytý
V mlčících dálkách zpíval jsi, bláznivý
pokrytče
O narcisech a Dorotkách a čaji s podnosem.
Báseň a zrcadlo? Jen pro hlupáky, co dřepí v
knihovnách
Přecpaní tropy. Zmlsaní obrazy.
A ty stejně radíš snít,
Však děcka řev znít nikdy neslyšíš, co mámu ztratilo.
Nuž díky ti, básníku, za bezcenná slova.
Aspoň máš na nájem, a Anglie - sní znova.

Coby dospívající kluk jsem si zvykl svěřovat svá trápení deníku. Nebyl jsem ale žádný punk-rockový Pepys. Začal jsem v předvečer svých šestnáctin, existenciálních výlevů vás však ušetřím. Myslím, že jsem s psaním nesekl z jediného důvodu: táta mi pořád tvrdil, že u toho stejně nezůstanu, že budu stále jen dokola začínat. Psal jsem ho otcí navzdory, což je mnohem častější důvod umělecké tvorby, než by se mohlo zdát. Chudák tatík. Moje múza z nouze.

Ale právě díky tomu deníku znám přesné datum, kdy jsme se s Franem poprvé vydali všanc publiku: 16. června 1982, v den, kdy

Lamont Dozier, autor písniček pro Motown, jenž byl pro nás oba *primus inter pares*, slavil jednačtyřicáté narozeniny. Fran měl pocit, že nám jeho výročí přinese štěstí a já jsem se nechal přesvědčit, i když ve skutečnosti jsem byl strachy bez sebe. Neměli jsme ani na lístek na autobus, takže jsme těch tři a půl kilometru z kampusu do města šlapali pěšky. Nástroje, kombo i autobaterii jsme táhli na zádech.

„Byl to ten nejparnější den, co kdy Luton zažil,“ píše se v deníku. Spousta místních krásků na sobě neměla skoro nic. V létě nemůže městskému parku v přitažlivosti konkurovat žádné jiné místo – trávníky jsou poseté hloučky neposkvvrněných lákadel, obnažená bříska vystavená slunečním paprskům. Když jsme dorazili na náměstí St George's, koupal jsem se ve výparech páchnoucího potu, který měl, když o tom teď tak přemýšlím, stejnou měrou na svědomí můj chtíč a nervozita jako neúprosné slunce. Dokonce i Fran se zdál nervózní, a to už bylo co říct. Měl jsem na sobě džíný a kostkovanou košili, kterou jsem ukradl Shayovi. Fran byl oblečený ve stylu kapely Pretty in Pink. Vybalili jsme kytary, u dveří si dali špeka a pro začátek se posilnili panákem vodky.

V tu chvíli se stalo něco nečekaného. Z nádherné secesní budovy radnice se vynořil náš obvodní lékař Dr. Shillibeer. Byl zavalitý a působil důležitě jako nějaký businessman. Měl na sobě sako, v klopě zasunutou růži. Za ním stála skupinka lidí s poznámkovými bloky. Dr Shillibeer mě vlídně pozdravil, zeptal se na mé rodiče a poznamenal, jako by to byla ta nejobyčejnější věc na světě, že je tu se skupinou sester z psychiatrie z východního Berlína. Co v Lutonu pohledávají, nevysvětlil. Možná schválně. Zatímco Fran začal ladit a já přestával vnímat okolí, skupina kolem dr. Shillibeera kolem nás utvořila hrozivý půlkruh. Kdosi vytáhl foťák.

Hrál jsem ve Wembley, na stadionech Elland Road a Yankee, na festivalech v Knebworthu i Budokanu, v San Francisku i na přeplněných loukách Glastonbury a před stovkami tisíc lidí v Central Parku. V rukách, které teď vytukávají tahle písmena, jsem držel proslulou kytaru „Stratocaster“ Roryho Gallaghery z roku 1961 i rukopis románu Williama Faulknera *Jak jsem umírala* v jeho domě v Oxfordu

ve státě Mississippi. Ale přísahám, že nikdy v životě už ze mě nebyl tak dokonale vyděšený uzlíček nervů, jaký ze mne tehdy udělaly ty sestričky z psychiatrie.

David Mamet tvrdí, že účelem divadla je vytvářet „očistný úžas“. Přesně to jsem tehdy zažil. Fran spustil s lenivou hravostí dvanácti-taktové boogie. Já měl ruce tak zpocené, že jsem chvíli ani nedokázal zmáčknout struny a v tichosti jsem už přijímal rozsudek, že musím zmizet ze scény, vydán napospas tátovu posměchu. Jenže pak Fran rozjel „Blue Suede Shoes“, pravou nohou si podupává do rytmu, na rtech mu hraje úšklebek a každý sval má napnutý jak strunu pro případ, že by někdo pochyboval o tom, že dorazil zlověstný pistolník. Jako by ve mně zažehl jiskru. Zabrnkal jsem. Ozvalo se souhlasné „jó!“. Fran se na mě otočil a galsky zařve: „*Scoil amach an boibilín!*“, což by se slušně dalo přeložit zhruba jako „Ven s tím tvým prdolou“, ačkoli boibilín má i mnohem neslušnější význam. Člověk by měl na takovou výzvu reagovat s tím, že bude hrát jako o život. Zkusil jsem to. Jenže můj boibilín stávkoval.

Jistě jste už viděli spoustu mladých pouličních muzikantů. Často jsou pozoruhodní, ale málokdy originální. „Lola“ od Kinks nebo „Blowin' in the Wind“ a zfušovaný Don McLean. Coby osmnáctiletý bych se řadil asi právě do téhle kategorie – s polštářky z toaletního papíru na krku v místech, kde jsem se při holení pořezal, s nepodajným chmýřím nad horním rtem. Musel jsem vypadat jako ten nejubožejší panic v celé jižní Anglii, což – to mi věřte – už něco znamená. Ale Fran, ten se našel. Měl všechno, co potřeboval. Poškytával jak Buddy Holly, vrhal zlostné pohledy na kolemjdoucí, chytil se v rozkroku, svíjel se jak striptérka u tyče a vykopával před sebe ve stylu karate. Hlouček lidí se zvětšoval. Než jsme se dostali do půlky písničky, kde jsem měl hrát sólo, natřásal se před nějakou ženskou, co vypadala jako jeptiška, takže mou zprzněnou verzi Scottyho Moora nikdo neposlouchal. Fran vylezl celkem vysoko na kandelábr a stačil dát ještě davu pod sebou rychlé požehnání, než ho strážník přesvědčil, aby slezl. V jednom okamžiku jsem měl strach, že nás zabásne. Podle Frana byla škoda, že to neudělal.

Ani jednoho z nás nenapadlo vzít si klobouk. Fran chtěl, abych si sundal ponožku a vybírali jsme do ní. I když jsem byl zlostí bez sebe, že se miláčkem publika stal on a ne já, tu ponožku jsem nikomu z těch lidí nepřál. Dr. Shillibeer, blahé paměti, nám dal svůj slamák a trval na tom, že ho máme použít. Luton má ve vybírání do klobouku dost dlouhou tradici, tak možná nechtěl, abychom se před těmi německými návštěvníky cítili trapně. Celkem jsme vybrali jen čtyři libry v drobných a dva feniky, ale naše nadšení neznalo mezí. Vystoupení trvalo sedm minut. Když to člověk zprůměroval, zvláště tak mladý a naivní, jako jsme byli my, měli jsme slušné vyhlídky.

Celé odpoledne jsme pak hráli v okolních ulicích a slunce do nás pražilo. Z oblečení jsme měli propocené hadry, tváře spálené a od řvaní nás začalo bolet v krku. Čas od času jsme si dali pauzu a zašli do McDonalda doplnit živiny. Stavěli jsme desetipence do rozpálených komínků, které se posléze daly proměnit v hamburgery a vodu. A pak jsme zase spěchali zpátky na svoje místo na slunci a rozjeli to s „Blues in a Bottle“, což je písnička na tři akordy podobně jako většina hitovek. O lidském životě nic hlubokého neříká. Přesto se při jejím poslechu nemůžu se ubránit pocitu jisté intenzivní touhy, která provází všechny vzpomínky na něco zásadního.

Ten večer měl na univerzitě v Readingu při nějaké příležitosti vystoupit Philip Larkin a já na jeho čtení získal dva lístky. Jeho básničky mě uchvátily už někdy ve čtrnácti, když jsem v Lutonské knihovně objevil jeho sbírku *Svatby o svatodušní neděli*, takže když jsem se dozvěděl, že bude mít čtení v podstatě za rohem, málem jsem z toho nespal. Když si ten večer představuju, jak to dodnes občas dělávám, vidím řady do posledního místa obsazených sedadel a slyším náhle utichající hlasy, když mistr symfonií všednosti a dešťových kapek vstupuje za řečnický pult zalitý kuželem světla. Byl už v té době docela starý. Zemřel v pětáosmdesátém. Přejíždím očima po aule, zatímco básník otevírá knihu. Pod ním, v první řadě, zejí dvě místa prázdnotou.

„Poezie skončila,“ zamumlal Fran V Pasti. A takhle se člověka snažil šokovat pořád.

3

Hru na kytaru jsem vylepšoval, ale zkoušky po prvním ročníku jsem neudělal. Táta mi dal velmi jasně (ve tváři byl celý brunátný) najevo, že jestli se neseberu a nepřestanu dělat hovadiny, mohl bych se odebrat zpod jeho ochranných křídel a „bivakovat v nějakým útulku s násoskama“. Naprosto šílel z toho, že jsme ho s bratrem začali oslovovat „Jimmy“ a mámu jejím křestním jménem Alice. Samozřejmě, že když jsme viděli, jak ho to postupně vytáčí k nepřičetnosti, povzbudilo nás to ještě víc. Pokračovali jsme v tom jakoby nic.

„Čus, Jimzere. Hójj, Jimbo. ¡Hola, Jaime! Mon Jacquesi? Miláčku Shaymusi! A vždycky než šel spát, volal na něj brácha „Dobrou, Jimičku“, což se setkávalo s čím dál rezignovanějším rodičovským valem v podobě „Polib mi prdel“. Nechápu, jak to s námi mohla Alice vydržet.

Jelikož Fran odmítl odpovědět na otázky zkoušejícího, které se týkaly (jím nenáviděného) Wordsworthe, bylo mu navrhnuo, aby ve studiu pokračoval jinde. Jeden milý profesor jménem Declan Kiely se za něho sice přimlouval, ovšem náš kníže navoněné velkoleposti odjel stopem do Paříže. Já zůstal v létě doma a – povzbuzován otcovým řevem – se bifloval na srpnové opravné zkoušky. Ještě horší ale bylo to, že mi táta sehnal brigádu u něj v ZOO, zřejmě aby mi uštědřil lekci, kterou jsem podle něj potřeboval jako sůl. Ta spočívala v tom, že jsem si měl uvědomit, jak monotónní, únavná a špinavá může být podřadná práce nádeníků, kteří se vysmívají snahám svých rodičů.

Když člověka v devět ráno postaví před hejno sto třiceti svéhlavých plameňáků chilských, které má nahnat do výběhu, kam se jim vůbec nechce, asi si dokážete představit, jak dokáže ocenit jejich krásu. Táta

mi hned podával lopatu. „Šup-šup, vysokoškoláku. Přestaň se kochat. Až budeš tady s tím hotov, bude potřeba vykydat u bizonů.“

Le Fran mi poslal pohled s ironickým přáním „bonne chance“. Psal ho před domem na bulváru Saint-Jacques, kde bydlel Samuel Beckett. Je prý jen otázkou času, kdy „se zase uvidíme“. Říkal jsem si, co by asi monsieur Godot říkal našemu *grand fromage* ze stantonské polytechniky. Budu upřímný. Byl jsem rád, že je pryč.

Naučil jsem se pár nových písniček, pravidelně jsem cvičil a se Shayem zašel na koncert Rolling Stones, který se konal na stadionu Ashton Gate v Bristolu. Nemůžu říct, že by to po hudební stránce byla zrovna událost století, ale na „Satisfaction“ jsme se snažili protlačit až k pódiu a bavili jsme se. Být na dvacet stop od hastroše, který si připaluje jednu od druhé a ze kterého se vyklube Keith Richards, byl podobný pocit, jako když vás v mládí na koncertě se starším bráchu přepadne parádní letní bouřka. Pak přišly opravy a já s odřenýma ušima prošel. Jimmy s Alicí mi za odměnu koupili elektrickou kytaru z druhé ruky, nádhernou červenou epiphonku, model kopírující Gibson ES-335. Teď ji má moje dcera. Nastoupil jsem do druhého ročníku. Po Franovi ani památky. A já se zamiloval.

G O'C, tmavovláska, která studovala vzdělávací psychologii, se se mnou občas dala do řeči, když jsme čekali na autobus. Rodiče jí koupili koně. Bylo jasné, že G a já jsme každý z jiné společenské vrstvy – pro Jimmyho byli koně zvířata, na která člověk sázel v Kempton Parku, rozhodně ne mazlíci pro křehké sedmnáctileté dívky, ale přesto nám to klapalo, i když jen krátce. Hrála na dulcimer, znala spoustu tradičních anglických a skotských písní, a tak jsme si měli i o čem povídat. Se smrtí sestry, k níž jsem měl blízko, jsem ztratil nejbližší kamarádku. A střední škola, kam jsem chodil, byla až na dvě učitelky plná chlapů – alespoň technicky vzato. Před děvčaty jsem se styděl, navíc jsem ani nebyl hezký jako Shay.

Bavili jsme se takhle spolu na zastávce o muzice asi týden, když mě G pozvala na oslavu jednadvaceti svého bratra. Konala se v obrovském domě jejich matky v Marston Moretaine (tatík nebyl na scéně, jelikož objevoval krásy nevěry kdesi v Radlettu). Polil mě

studený pot, když jsem k němu krok za krokem přicházel po příjezdové cestě a ocitl se před mozaikou oken, v níž se zrcadlila celá tudorovsko-georgianská historie. Profesionální DJ terorizoval křehkou mládež šílenostmi z dílny Haircut 100 a dort byl velký zhruba jako celá Alicina lednička. Byl jsem tam myslím jediný kluk, který chodil na školu, kde se hrál fotbal, ale všichni se ke mně chovali mile, zvláště G, která mě zasvětila do tajů odpoledního „buffetu“, než se začala červenat za dulcimerem, na který musela při dezertu zahrát, protože na tom její matinka po pár sklenkách sherry trvala. Šli jsme se projít do zahrady. Tedy do jedné ze zahrad. Jiné byly plné růží nebo soch. Ještě teď si vzpomínám na to roztomilé, váhavé intimní seznamování, když jsme o sebe při polibcích naráželi zuby, olizovali si patra, šátrali po sobě jazyky, odsávali si vzduch a báli se otevřít oči. Zbožňovala Joan Armatradingovou, *Mansfieldské panství* a *Pýchu a předsudek*. Drahá G, jestli teď čteš tyhle řádky, a proč by vlastně ne, posílám opožděně omluvu za svou neohrabanost.

Požádala mě, abych naplánoval naše první opravdové rande, a tak jsem vybral dramaturgii *Sloního muže* v divadle St. George's v Lutonu s tím, že tak na svou dívku udělám dojem. „Lidi jako my“ nechodí do divadla, radil mi v neblahé předtuše Jimmy. Opakoval tuhle frázi tak často a skálopevně, že jsme ji – z legrace – s Shayem zkrátili na „ELEMKA“. Už z nás byli Angličani. Tenhle Irčan nám přišel směšný. Bylo ovšem nemožné ho tohohle biblicky propracovaného a dokonale vyváženého kréda alias personalizovaného seznamu zákazů zbavit. Všichni z ELEMKA si myjí hlavu jednou týdně, víckrát je to podezřelé. Mužská část ELEMKA chodí k pořádnému holiči, ne do „Vlasového studia u Petra“ v ulici Bute Street, o kterém jsme před ním s potěšením hlásali, že je „unisex“. Dámy chodí na trvalou a foukání k paní Ogilvě do salónu Dion Creations u kruhového objezdu, načež si cestou domů koupí u Freddieho Baxtera nedělní roštěnky. Manželé jim otvírají dveře a ke všem ženám se chovají s gentlemanskou úctou, neboť žádná „švihlá feministka“ by se přece nikdy nemohla objevit, natož působit tam, kde jsou všechny ženy nadmíru spokojené s tím, že mají, co si každá „normální ženská“ může přát.

ELEMKA nejsou vegetariáni, nejezdí na lyže, nevolí sociální demokracie, nelíbí se jim balet, pokud tam tančí chlapi, ani sport, pokud ho provozují ženské, nepraktikují žádnou formu meditace, nepojmenovávají děti jinak než po svatých a už vůbec ne po zeměpisných jevech jako jsou řeky, nepijí víno ani „koktejly“, neposlouchají BBC Radio 4, nečtou Timesy ani jiné seriózní noviny, nenosí oblečení, které by asociovalo opačné pohlaví, nehrají tenis, ani se na něj nedívají v televizi a už vůbec se o něm nebaví v jeho přítomnosti, a do divadla NEchodí na nic jiného než pantomimu, pokud tedy nepracují v šatně. „Povyšovat se nad vlastní“ znamenalo podle Jimmyho smrtelné nebezpečí, jelikož to vždycky končilo neštěstím, dokonce sebevraždou. ELEMKA by měla být vděčná za to, že jsou ELEMKA. Odbyl jsem ho s tím, že je snob, jen v obráceném gardu. Ale měl jsem ho poslechnout.

Během úvodní scény vpochodoval na pódium úplně nahatý Derek Chapman, uznávaný herec, a zatímco jistý neviditelný vypravěč odříkával řadu nechutných znetvoření ubohého Josepha Merricka, Chapman je jedno po druhém předváděl. Ve chvíli, kdy začal pokyvovat hlavou a slintat, se ze sametové tmy vedle mě vydral zvuk. Byla to G O'C, která zděšeně vykřikla „Ježišmarjáááá“. Další dostaveníčko jsem zorganizoval na představení Petera Shaffera s názvem *Equus*, o kterém jsem si myslel, že se jí vzhledem k jejímu zájmu o koně bude líbit, jenže se ukázalo, že jde o poněkud šílený kus, ve kterém mentálně postižený chlapec jménem Alan zjistí, že chce šukat koně. Poslední autobus do Marston Moretaine byl té noci dost tichý. G, která mívala vždycky dobrou náladu, nebyla ve své kůži. Cítil jsem posledních pár týdnů, že se mezi námi tvoří napětí a doufal jsem, že než se rozloučíme, dostoupí svého vrcholu, třeba v záhonu hortenzií drahé Mamá. Jenže ne. G mi vysvětlila, že na vině nejsem já, ale ona. Moc by si přála, abychom zůstali kamarádi. Ne, fakt, fakticky by si to přála. Už jsme se nikdy neviděli.

Fran se ze svých boulevardů vrátil s bradkou a v přšiplášti, takže připomínal jakýsi druh upíra ujždějícího na jazzu. Ze záhadných důvodů směl pokračovat ve studiu, ale chtěli po něm, aby opakoval

první ročník a písemně se omluvil za znevážení svých vyučujících, z nichž jeden málem hrozil stávkou katedry, pokud by znovu došlo k očerňování Wordsworthe. Dokážete si asi představit, jak na to v soukromí reagoval Fran, nevděčník jeden zatracená. Tady to opakovat nebudu. Sepsal tedy požadované omluvy, ale odmítl opakovat ročník s tím, že místo toho nabízí – ano, „nabízí“, takovou měl drzost – absolvovat všechny zkoušky za první ročník následující víkend. Povolili mu to. Některým to bylo k vzteku, nicméně všechny testy napsal za jedna, nejhůř za dvě.

Přes léto prý poslouchal Georgese Brassense, Jacquese Brela a *des chanteurs comme ça* a tvrdil, že si volné chvíle zpříjemňoval mnohotvarým sexem, konzumací absintu, návštěvami Oscara a Jima na tamějšíh hřbitově Père Lachaise a zázračnými úniky před příjící. Paříž prý nabízí „diablerie“, jeho nové oblíbené slovo. (Předtím to byl pro změnu „mamlas“). Jednou si v poledne užíval s ruskou letuškou v jejím hotelovém pokoji a ten samý večer si to rozdal s jezuitou v civilu u Les Halles. Co se týče odpoledne, strávil ho na ložce s bisexuálními dvojčaty z Grenoble – zašilhal v proustovském zasnění. Chvíli se mě snažil přesvědčit, ať na ulicích „zpíváme francouzsky“, protože má pocit, že „Luton je na to ready“.

Mezi studentstvem se proslýchalo, že na druhém ročníku moc ne-sejde, že tím člověk propluje, ani neví jak, protože profesori se soustředí hlavně na to, aby to natřeli prvákům a zmáčkli studenty před bakalářskou zkouškou. Obávám se, že jsme tenhle výklad s Franem spolkli i s navijákem. Ke konci října 1982 jsme se zajeli do starých kolejí, takže jsme mnohem víc hodin trávili hraním v ulicích než v knihovně, na přednáškách nebo u knížek. Jednou odpoledne, když jsem zrovna hrál sólo před obchodákem, jsem uviděl na ulici přicházet mámu s naší sousedkou, paní Bavisterovou, se kterou občas zašla do kina. Byl bych nevěřil, že tak naružíví kuřáci a povaleči jako jsem byl já s Franem, dokážou takhle rychle prásknout do bot. Dokonce jsme na chodníku nechali i náš výběrčí klobouk. Večer po jídle se na mě máma významně podívala a přisunula ke mně přes stůl hromádku drobných. Klobouk si nechala a asi ho zničila. Jimmymu, díky Bohu, nic neřekla.

V té době jsme dali s Franem dohromady cosi, co by shovívavý člověk, možná někdo ze sociálky, mohl označit za „set“, tedy sbírku kousků, které jsme dokázali zahrát bez toho, aby někdo přišel k újmě, hlavně té fyzické. Byli jsme šestí nejlepší pouliční zpěváci v Lutonu.

Občas jsme si pohrávali s myšlenkou založit kapelu, protože zvukové možnosti dvou kytar jsou dost omezené. Fran byl zpočátku zdrženlivý. Spustil jedno z těch svých otravných kázání na téma nebezpečných „ambicí“. Ale už tehdy jsem věděl, že je to jen zástěrka. To naše pouliční hraní bylo něco – no zkrátka něco znamenalo: byla to naše společná činnost, něco, co utužovalo naše přátelství. Ani ve snu by to nevyslovil nahlas, ale prostě nechtěl, aby mezi nás vstoupil někdo cizí. Jiní teenageři se v tomhle věku vyžívali v květnatých neohrabaných výlevech, které z nich prýštily jako voda z požárních hadic. Fran si vystačil s kapátkem. Chvilí jsem snášel ten jeho non-verbální protest spočívající v tom, že se obrníme proti celému světu. Ale víte, jaké to je, když je člověk mladý. Jako když se rozsvítí taxík. A pak tu byla samozřejmě Trez.

Nemůžeme se shodnout, kdy jsem ji vlastně poprvé potkal. Ona trvá na tom, že to bylo během orientačního týdne pro prváky roku 1982, kdy nás letmo představili spolužáci V Pasti, ale já si na to nevzpomínám. Víím, že ten měsíc přestoupila k nám na polytechniku, když odešla ze školy v Harlow. Jisté je, že 3. listopadu 1982 jsem ve vstupní hale o samotě smolil práci na Chaucerovy *Canterburské povídky*, o nichž Fran prohlásil, že jsou „norvakózní“. Tohle přídavné jméno v podstatě znamenalo to, že dosahují podobných kvalit jako Stranglers, respektive jejich hudba, odvozenina totiž vznikla z názvu alba *Rattus Norvegicus*. Norvakóznosti ovšem mohly dosáhnout i jiné věci a osoby, pokud byly obecně nesrovnatelně dokonalé. („Bach, ten je naprosto norvakózní, to ti povídám, Robe.“). Z nějakého důvodu jsem zvedl hlavu, když vítr do haly zavál listí. Ten den mi bylo devatenáct. Můj život začínal nabírat nový směr.

Skupinka rozvášněných studentů Zemědělské fakulty – trefně jsme jim přezdívali „hnojáci“ – si poblíž památné busty Johna

Bunyana zřídila stánek a nabízela u něj členství ve svém spolku. Říkali mu „Zem-klub“. Fran ho překřtil na „Šlem-klub“. Oni ho na oplátku označili za vedoucího „Vošajs-klubu“. Mnoho z nich mělo na sobě ty obzvlášť příšerné kostýmy sestávající z afro-paruky, umělých poutových prsou a babičkovských podvlíkaček. Vypadali jako z mokrého snu třetiligového spisovatele, jak tam tak bušili na bubínky, nakrucovali se a mačkali si gumové bradavky. Nesměla chybět ani nafukovací ovce, kterou si půjčili od nějakého dědouška z pečováku a kterou mávali kolemjdoucím před nosem, popřípadě ji nechutným způsobem hladili a jinak, zde nepopsatelným způsobem, používali. Bylo cítit, že něco vypili. Jednomu z budoucích ošetřovatelů seděla rozkročmo za krkem nafukovací „Anča“ oblečená do pruhošaného fotbalového dresu – tak trochu to připomínalo Woodstock. V podobných chvílích si člověk v duchu říká, jestli je všeobecné hlasovací právo skutečně na místě.

Nicméně seděl jsem tam dál nehnutě, městský člověk nad věcí, když vtom do haly z chodby vcházela ta nejinspirativnější lidská bytost, kterou jsem kdy v životě viděl. Byla jak zjevení. V té době se studentky často oblékaly podobně jako ona: spousty vrstev křiklavých hadrů ze sekáče přizdobených řetízky s křížem a růženci, k tomu zásadně nesladěné martensky a kožená bunda. Módní ikonou už tehdy byla Madonna a její styl nestál ani moc peněz. Nikdo v tom ale nebyl lepší než Trez. Nikdy. Jako bych umřel a probudil se v nebi.

Jakmile se přiblížila, z lůzy u stánku začaly sršet oplzlosti. Přidala by se k Zem-klubu? Dyť by to bylo zuper. A zajezdila by si na vopravidickym draktoru. „Vrať se dom a rozdej si to s Dobbinem,“ usmála se a šla pryč. Předpokládal jsem, že „Dobbin“ je asi jméno pro koně.

Yeats o své múze Maud Gonneové prohlásil, že je „krásná jako napatný luk“. Bratr Clarence, starý jak Metuzalém a věčně opilý, který nás měl ve škole na angličtinu, ji prý jednou viděl jít v Dublinu přes O'Connellův most a tvrdil nám, že to Yeats vystihl dokonale. Já nikdy nevěděl, co si pod tím představit, dokud jsem nespatrił Sáru-Thérèse Sherlockovou. Byla to kočka. Femme Fatale z Oxfamu.